EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 03 22
COM(2021) 148 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR UŽIMTUMO KOMITETUI

Ataskaita dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE), parengta pagal Tarybos reglamento (ES) 2020/672 14 straipsnį

Priemonės SURE rezultatų apibendrinimas po šešių mėnesių

SANTRAUKA

Nauja priemonė, skirta reaguoti į socialinį ir ekonominį pandemijos poveikį

Ši ataskaita yra pirmoji pusmečio ataskaita dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE). Ataskaitoje pristatomi ligšioliniai su priemone susiję veiksmai ir jos taikymas bei apžvelgiamas priemonės socialinis ir ekonominis poveikis. SURE yra Europos Sąjungos (ES) sukurta 100 mlrd. EUR dydžio kovos su krize priemonė, skirta padėti valstybėms narėms išsaugoti darbo vietas ir darbuotojų pajamas COVID-19 pandemijos sąlygomis.

SURE – tai tvirta solidarumo išraiška siekiant apsaugoti darbo vietas ir ekonominę veiklą bendrojoje rinkoje. Kad priemonė SURE taptų prieinama, visos valstybės narės susitarė ES suteikti dvišales garantijas, kad Sąjunga galėtų skolintis iš rinkų SURE paskoloms finansuoti.

2020 m. balandžio 2 d. Komisija pasiūlė SURE reglamentą, kaip pradinio ES atsako į pandemiją dalį. SURE reglamentą Taryba priėmė 2020 m. gegužės 19 d., o pirmuosius oficialius prašymus valstybės narės pateikė rugpjūčio mėn. pradžioje. Tačiau 100 mlrd. EUR finansinis paketas tapo prieinamas 2020 m. rugsėjo 22 d., visoms valstybėms narėms pasirašius garantijų susitarimus. Priėmus reglamentą, Komisija pagreitino priemonės įgyvendinimą glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir parengdama visas administracinius ir teisinius susitarimus (pvz., dvišalius paskolų susitarimus). Dėl to pirmoji išmoka buvo išmokėta spalio 27 d., praėjus vos penkioms savaitėms po to, kai finansinis paketas tapo prieinamas.

ES pirmą kartą finansinei paramai, valstybėms narėms teikiamai pagal SURE, finansuoti išleido socialinio poveikio obligacijas. Šioje ataskaitoje taip pat pateikiama atitinkama informacija pagal ES SURE socialinio poveikio obligacijų programos 2.4 skirsnį, visų pirma dėl SURE pajamų paskirstymo ir poveikio.

Didelio masto panaudojimas

Valstybių narių poreikis gauti pagal SURE teikiamą finansinę paramą buvo didelis. Nuo priemonės patvirtinimo Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymais, daugiau kaip 90 proc. viso 100 mlrd. EUR paketo paskirstė 18 valstybių narių. Be to, vasario 26 d. Komisija pasiūlė finansinę paramą suteikti ir Estijai. Trys didžiausios suteiktos finansinės paramos sumos buvo skirtos Italijai (27,4 mlrd. EUR), Ispanijai (21,3 mlrd. EUR) ir Lenkijai (11,2 mlrd. EUR). Pradinės prašytos sumos buvo šiek tiek sumažintos, kad nebūtų viršyta pagal reglamentą bet kurioms trims didžiausioms gavėjoms taikoma 60 mlrd. EUR koncentracijos riba. Kitoms valstybėms narėms buvo skirta jų prašyta suma: Belgijai, Portugalijai ir Rumunijai skirta po 4–8 mlrd. EUR, o Graikijai, Airijai, Čekijai, Slovėnijai ir Kroatijai – po 1–3 mlrd. EUR. Visoms likusioms valstybėms narėms – Slovakijai, Lietuvai, Bulgarijai, Vengrijai, Kiprui, Maltai ir Latvijai – skirta iki 1 mlrd. EUR.

Pirmos keturios obligacijų emisijos pagal SURE buvo labai sėkmingos – nuo 2020 m. spalio mėn. iki 2021 m. sausio mėn. gauta 53,5 mlrd. EUR. Pirmasis 17 mlrd. EUR sandoris buvo sėkmingai įvykdytas 2020 m. spalio 20 d. dviem segmentais. Po penkių savaičių, įvykdžius dar

du papildomus sandorius, iš viso buvo gauta beveik 40 mlrd. EUR, ir šia suma buvo patenkinta daugiau kaip pusė valstybių narių 2020 m. pateiktų prašymų išmokėti dideles sumas. Po ketvirto sandorio, įvykdyto 2021 m. sausio mėn., gauta dar 14 mlrd. EUR. Investuotojų susidomėjimas emisija dideliu mastu – vidutiniškai daugiau kaip 10 kartų – viršijo pasiūlą, dėl to susidarė palankios kainos nustatymo sąlygos, įskaitant neigiamą obligacijų, kurių išpirkimo terminas yra 15 metų arba trumpesnis, pelningumą.

Paramą gaunančių valstybių narių naudojimasis priemone SURE

Iš 18 valstybių narių, kurioms buvo skirta pagal SURE teikiama parama, 15 valstybių narių paramos kreipėsi, kad galėtų finansuoti sutrumpinto darbo laiko tvarką. Dauguma paramą gaunančių valstybių narių taip pat kreipėsi dėl paramos priemonėms, panašioms į sutrumpinto darbo laiko tvarką, finansuoti: 14 iš jų finansuoja priemones savarankiškai dirbantiems asmenims remti. Visos valstybių narių pasiūlytos priemonės buvo laikytos atitinkančiomis finansinės paramos skyrimo reikalavimus. Tai buvo išankstinio bendradarbiavimo su valstybėmis narėmis, siekiant kuo greičiau suplanuoti ir parengti priemonės įgyvendinimą, be kita ko, paaiškinant jos taikymo sritį, rezultatas. Daugeliu atvejų remiama sutrumpinto darbo laiko tvarka yra nauja tvarka, parengta reaguojant į COVID-19 pandemiją. Devynios valstybės narės taip pat paprašė pagal SURE teikiamos finansinės paramos su sveikata susijusioms išlaidoms, tiesiogiai siejamoms su COVID-19 ekstremaliąja situacija, finansuoti.

Apskaičiuota, kad 2020 m. pagal SURE paremta 25–30 mln. asmenų, ir tai sudaro ketvirtadalį bendro užimtumo lygio paramą gaunančiose valstybėse narėse. Parama suteikta apie 21,5 mln. samdomųjų darbuotojų bei 5 mln. savarankiškai dirbančių asmenų ir turėtų būti lyginama su parama iš viso 35 mln. asmenų, kurie ES pasinaudojo sutrumpinto darbo laiko tvarka. Remiantis valstybių narių ataskaitomis apskaičiuota, kad 2020 m. pagal SURE paremta 1,5–2,5 mln. įmonių, arba 12–16 proc. paramą gaunančių valstybių narių įmonių. Tačiau šios valstybių narių ataskaitos yra neišsamios ir nevienodos.

Iki 2020 m. pabaigos jau buvo patirta 80 proc. visų numatytų viešųjų išlaidų reikalavimus atitinkančioms priemonėms. Ataskaitoje pateikiamas planuojamas ir faktinis pagal SURE teikiamos finansinės paramos panaudojimas, remiantis duomenimis, kuriuos pateikė visos paramą gaunančios valstybės narės, išskyrus vieną. Iš atnaujintų valstybių narių ataskaitų matyti, kad dalis viešųjų išlaidų atidedama. 2020 m. valstybės narės išleido mažiau, nei iš pradžių tikėtasi, o 2021 ir 2022 m. planavo išleisti daugiau, nei iš pradžių nurodyta 2020 m. rugpjūčio mėn.

Beveik visos valstybės narės jau išleido arba numato išleisti visą pagal SURE skirtą sumą. Trys valstybės narės ataskaitose dabar nurodo mažesnes numatytas viešąsias išlaidas nei pagal SURE skirta suma. Šios valstybės narės paaiškino, kad jau ėmėsi arba ketina prireikus imtis priemonių visai skirtai finansinei paramai panaudoti, įskaitant atitinkamuose Tarybos įgyvendinimo sprendimuose numatytų priemonių taikymo trukmės pratęsimą tam tikrais atvejais. Šiose valstybėse narėse ypač reikėtų stebėti, kaip panaudojamos lėšos.

Pirmasis SURE poveikio vertinimas

2020 m. nedarbo lygio padidėjimas paramą gaunančiose valstybėse narėse buvo neabejotinai mažesnis nei per pasaulinę finansų krizę, nors BVP 2020 m. sumažėjo labiau. Remiantis praeities tendencijomis, 2020 m. gamybos apimties pokyčių poveikis nedarbui paramą gaunančiose valstybėse narėse buvo silpnesnis, nei tikėtasi. Mažesnis nedarbo lygio padidėjimas 2020 m. yra pirmasis ženklas, kad nacionalinės ir ES politikos rėmimo priemonės, įskaitant SURE, yra sėkmingos.

SURE poveikis neapsiriboja darbo vietų išsaugojimu. Tikėtina, kad priemonė SURE padėjo didinti bendrą pasitikėjimą ES gebėjimu veiksmingai reaguoti į precedento neturinčią krizę. Patvirtinusi priemonę SURE ES parėmė ir paskatino sutrumpinto darbo laiko politikos naudojimą valstybėse narėse. Dauguma paramą gaunančių valstybių narių nurodė, kad SURE atliko tam tikrą vaidmenį joms priimant sprendimą taikyti naują sutrumpinto darbo laiko tvarką arba pakeisti esamą tvarką.

Priemone SURE, vienu iš ankstyvųjų ES politinio atsako elementų, sustiprintas valstybių narių pasitikėjimas, kad jos galėtų skolintis ir išleisti daugiau lėšų. Dauguma paramą gaunančių valstybių narių apklausoje nurodė, kad pagal SURE teikiama parama atliko tam tikrą vaidmenį laikinai didinant sutrumpinto darbo laiko tvarkos aprėptį bei išmokas ir bendrą politikos, skirtos kovoti su COVID-19 krize, finansavimą.

Dėl pagal SURE teikiamos finansinės paramos keliose valstybėse narėse taip pat sutaupyta lėšų, susijusių su palūkanų mokėjimu. Valstybėms narėms pasiūlytos SURE paskolų finansavimo sąlygos apskritai buvo palankesnės, palyginti su jų pačių valstybės obligacijų emisija. Apskaičiuota, kad dėl to valstybės narės per pirmąsias keturias SURE emisijas, t. y. iki išmokėjimo 2021 m. vasario 2 d., iš viso sutaupė apie 5,8 mlrd. EUR. Kadangi tikimasi, jog finansavimo pagal SURE sąlygos išliks palankios, toliau išmokant paramą greičiausiai bus sutaupyta papildomų lėšų.

Išimtinių aplinkybių, dėl kurių pateisinama priemonė SURE, tąsa

Ataskaitoje taip pat aptariama, ar vis dar yra išimtinių aplinkybių, dėl kurių pateisinamas priemonės SURE taikymas, t. y. ar rudenį atsinaujinęs infekcijos protrūkis tebesitęsia. Dėl šios priežasties, taip pat atsižvelgiant į tai, kad atsirado naujų, užkrečiamesnių koronaviruso atmainų, daugelis valstybių narių buvo priverstos vėl imtis viruso plitimo valdymo priemonių arba jas griežtinti. Dėl šių apribojimų ekonomikos atsigavimas, užfiksuotas 2020 m. trečiąjį ketvirtį, sustojo. Pramonė patikimai atsigauna, tačiau paslaugų sektoriaus veikla yra silpna, o naujausi apribojimai vėl daro didelį poveikį darbui imliems sektoriams, pvz., apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, pramogų ir turizmo. Nors tikimasi, kad antrąjį ketvirtį veikla šiek tiek suaktyvės, o trečiąjį bus dar aktyvesnė, pagal Komisijos 2021 m. žiemos prognozę ekonominės perspektyvos neapibrėžtumas ir rizika tebėra padidėję.

ĮVADAS

Paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) Europos Sąjunga (ES) sukūrė siekdama padėti valstybėms narėms siaučiant pandemijai išsaugoti darbuotojų darbo vietas bei pajamas. Ši priemonė grindžiama Komisijos politinėmis gairėmis ir yra skirta mūsų piliečiams apsaugoti esant išorės sukrėtimams[1]. Ja konkrečiai siekiama reaguoti į tiesioginį COVID-19 protrūkio ekonominį, socialinį ir su sveikata susijusį poveikį teikiant Sąjungos finansinę paramą jos prašančioms valstybėms narėms palankiomis sąlygomis teikiamų paskolų forma. Pagal priemonę SURE galima teikti iki 100 mlrd. EUR finansinę paramą, siekiant padėti finansuoti valstybių narių sutrumpinto darbo laiko tvarką arba panašias priemones, kurių tikslas – apsaugoti samdomuosius darbuotojus ir savarankiškai dirbančius asmenis, o papildomai – ir su sveikata susijusias priemones, visų pirma taikomas darbo vietoje.

Priemonė SURE papildo nacionalines pastangas ir yra antroji gynybos linija siekiant samdomuosius darbuotojus ir savarankiškai dirbančius asmenis apsaugoti nuo nedarbo ir pajamų praradimo rizikos. Išsaugant darbuotojų ir jų darbdavių ryšį, priemone SURE taip pat apsaugomas ekonomikos gamybos pajėgumas, taigi tikimasi, kad pandemijai nuslūgus ši priemonė padės ekonominei veiklai greičiau ir tvirčiau atsigauti.

Šioje ataskaitoje išryškinami pagrindiniai priemonės SURE laimėjimai 2021 m. vasario mėn. duomenimis, ir juos galima apibendrinti taip:

- apskaičiuota, kad pagal priemonę SURE paremta 25–30 mln. asmenų ir 1,5–2,5 mln. įmonių;
- finansinė parama pagal SURE suteikta 18 valstybių narių; numatoma, kad netrukus parama bus suteikta devynioliktai valstybei narei;
- skirta daugiau kaip 90 mlrd. EUR ir išmokėta daugiau kaip 53 mlrd. EUR;
- 5 proc. pagal SURE teikiamos finansinės paramos iki šiol skirti su sveikata susijusioms priemonėms;
- jau išleista 80 proc. valstybių narių numatytų išleisti viešųjų lėšų;
- apskaičiuota, kad valstybės narės sutaupė 5,8 mlrd. EUR išlaidų palūkanoms.

Ši ataskaita yra pirmoji pusmečio ataskaita dėl SURE. Europos Komisija (toliau – Komisija) ją priėmė pagal Tarybos reglamento (ES) 2020/672 (toliau – SURE reglamentas)[2] 14 straipsnį, kad įvykdytų savo pareigą per šešis mėnesius nuo priemonės SURE taikymo pradžios dienos (2020 m. rugsėjo 22 d.) pateikti ataskaitą Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir finansų komitetui ir Užimtumo komitetui. Pagal reglamento 14 straipsnį Komisija turi pateikti ataskaitą dėl finansinės paramos naudojimo, įskaitant pagal SURE mokėtinas sumas ir taikomus grąžinimo tvarkaraščius, taip pat dėl to, ar vis dar esama išimtinių aplinkybių (COVID-19 pandemijos), pateisinančių SURE reglamento taikymą. Tai pirma tokia Komisijos parengta ataskaita.

[1] Komisijos 2019–2024 m. politinėse gairėse pasiūlyta Europos nedarbo draudimo išmokų perdraudimo sistema; ja siekiama apsaugoti Europos piliečius ir sumažinti viešiesiems finansams tenkančią naštą dėl išorės sukrėtimų.

[2] 2020 m. gegužės 19 d. Tarybos reglamentas (ES) 2020/672 dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE) sukūrimo, OL L 159, 2020 5 20, p. 1 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0672&from=en).

Paskesnės ataskaitos bus teikiamos kas šešis mėnesius, kol priemonė SURE bus taikoma[3]. Galutinė informacijos įtraukimo į šią ataskaitą data buvo 2021 m. vasario 26 d.

Priemonė SURE taip pat yra pirmas atvejis, kai ES, remdamasi įsipareigojimu užtikrinti tvarų finansavimą, išleidžia socialinio poveikio obligacijas ES finansinei paramai valstybėms narėms finansuoti. Siekdama palengvinti šio įsipareigojimo vykdymą ES patvirtino ir paskelbė ES SURE socialinio poveikio obligacijų programą (toliau – programa)[4]. Joje paaiškinta, kad SURE ištekliai bus naudojami reikalavimus atitinkančioms socialinėms priemonėms finansuoti. Šios programos 2.4 skirsnyje reikalaujama, kad Komisija teiktų SURE pajamų paskirstymo ir jų poveikio ataskaitą. Šia ataskaita vykdoma ir ši pareiga.

Šioje ataskaitoje pristatomi ligšioliniai veiksmai ir priemonės SURE taikymas bei apžvelgiamas jos socialinis ir ekonominis poveikis. Ataskaitą sudaro šeši skirsniai. I skirsnyje primenami pagrindiniai Komisijos, Tarybos ir valstybių narių veiksmai rengiant ir įgyvendinant SURE. II skirsnyje aprašoma, kurios valstybės narės gauna finansinę paramą pagal SURE, įskaitant skirtas mokėtinas sumas, išmokėtas sumas ir grąžinimo tvarkaraščius. III skirsnyje apibendrinamos valstybių narių viešosios išlaidos pagal SURE remiamoms nacionalinėms priemonėms[5]. Šį skirsnį papildo 1 priede pateikta šių sistemų apžvalga. IV skirsnyje pateikta preliminari SURE poveikio analizė, įskaitant COVID-19 pandemijos poveikį užimtumui ir dėl palankių ES finansavimo sąlygų valstybių narių sutaupytas išlaidas palūkanoms. V skirsnyje aptariamas tebesitęsiantis COVID-19 pandemijos poveikis, dėl kurio pateisinamas tolesnis SURE taikymas. VI skirsnyje pateikiama atitinkama informacija, kurią privaloma teikti pagal ES SURE socialinio poveikio obligacijų programos 2.4 skirsnį ir kuri yra įtraukta į šią ataskaitą.

I. PRIEMONĖ SURE IR JOS PRAKTINIS ĮGYVENDINIMAS

2020 m. balandžio 2 d. Komisija, siekdama padėti valstybėms narėms, kaip pradinio ES atsako į COVID-19 pandemiją dalį pasiūlė priemonę SURE[6]. Remdamasi šiuo pasiūlymu 2020 m. gegužės 19 d. Taryba priėmė SURE reglamentą. Vėliau Komisija iš karto ėmėsi rengti būtinus veiksmus, siekdama užtikrinti, kad priemonė SURE galėtų būti pradėta taikyti laiku ir būtų greitai įgyvendinta glaudžiai bendradarbiaujant su visomis 27 valstybėmis narėmis.

Kad priemonė SURE galėtų būti taikoma, valstybės narės sutiko savanoriškai prisidėti prie jos įgyvendinimo pateikdamos priešpriešines garantijas Sąjungos prisiimtai rizikai padengti. Kaip priemonę pagal SESV 122 straipsnio 1 dalį, Sąjunga parengė valstybių narių savanoriškai teikiamų garantijų sistemą. Šiuo tikslu visos 27 valstybės narės sutiko suteikti neatšaukiamą, besąlyginę ir pagal reikalavimą vykdomą garantiją, apimančią 25 proc. viso

[3] SURE reglamento 14 straipsnio 1 dalis.
[4] https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/eu-borrower/eu-borrowing-activities/eu-sure-social-bond-framework_lt.
[5] II ir III skirsniai yra susiję su finansinės paramos, teikiamos pagal SURE, naudojimu, kaip nustatyta SURE reglamento 14 straipsnio 1 dalyje.
[6] Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti sukūrimo, COM/2020/139 *final*. (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM%3A2020%3A0139%3AFIN)

100 mlrd. EUR SURE paketo, t. y. 25 mlrd. EUR[7]. Taigi, priemonė SURE negalėjo būti taikoma tol, kol visos 27 valstybės narės su Komisija dvišaliu pagrindu nesudarė ir nepasirašė garantijų susitarimų. Kiekvienai valstybei narei tenkanti bendros garantijų sumos dalis atitinka kiekvienai valstybei narei tenkančią ES bendrųjų nacionalinių pajamų dalį pagal 2020 m. ES biudžeto pajamų dalį. Naudojantis garantijomis priemonę SURE buvo galima įdiegti nereikalaujant jokių išankstinių valstybių narių piniginių įnašų arba įmokėtojo kapitalo.

Visų ES valstybių narių savanoriškai teikiamų garantijų sistemos parengimas yra tvirta valstybių narių solidarumo Europos Sąjungoje išraiška. Tai Europos Sąjungai suteikė galimybių valstybėms narėms skirti pakankamo dydžio finansinę paramą, kad per COVID-19 krizę būtų apsaugotos darbo vietos ir pajamos. 27 valstybių narių nacionalinis patvirtinimo procesas buvo užbaigtas 2020 m. vasarą. Taigi, priemonė SURE pradėta taikyti 2020 m. rugsėjo 22 d.

SURE reglamente valstybėms narėms nustatytos paraiškų gauti finansinę paramą pagal priemonę teikimo sąlygos ir tvarka. Valstybės narės gali prašyti finansinės paramos, jeigu jų faktinės arba numatomos viešosios išlaidos nuo 2020 m. vasario 1 d. staiga labai padidėjo dėl sutrumpinto darbo laiko tvarkos ir panašių priemonių, skirtų COVID-19 pandemijos poveikiui sušvelninti[8]. Remdamasi Komisijos pasiūlymu Taryba finansinę paramą pagal SURE gali skirti Tarybos įgyvendinimo sprendimu[9]. Laikotarpis, per kurį galima gauti finansinę paramą pagal priemonę SURE, baigiasi 2022 m. gruodžio 31 d.[10].

Komisija priemonę SURE pradėjo įgyvendinti iškart po to, kai Taryba patvirtino reglamentą. Su visomis 27 valstybėmis narėmis ji pradėjo bendradarbiauti iškart po to, kai 2020 m. gegužės mėn. buvo priimtas SURE reglamentas. Siekdama suplanuoti ir kuo greičiau pasirengti įgyvendinti priemonę, kai pasirašius dvišales garantijas ji bus pradėta taikyti, Komisija teiravosi, ar valstybės narės prašys finansinės paramos pagal SURE. Gavusi oficialius paramos prašymus, 2020 m. rugpjūčio 24 d. Komisija pateikė pasiūlymus finansinę paramą skirti 15 valstybių narių, o rugpjūčio 25 d. ji pateikė dar vieną pasiūlymą. Priemonę SURE pradėjus taikyti 2020 m. rugsėjo 22 d., Taryba priėmė Tarybos įgyvendinimo sprendimus dėl finansinės paramos skyrimo visoms 16 valstybių narių (žr. 1 lentelę). Paskutinį 2020 m. ketvirtį Taryba priėmė du papildomus Tarybos įgyvendinimo sprendimus, taigi iš viso paramą pagal priemonę SURE gaunančių valstybių narių iki šiol buvo 18. 2021 m. vasario mėn. pradžioje dar viena valstybė narė oficialiai kreipėsi dėl paramos pagal SURE, ir vasario 26 d. Komisija pasiūlė suteikti jai paramą. Ši įvykių chronologija išsamiai aprašyta 1 lentelėje.

[7] Žr. SURE reglamento 11 ir 12 straipsnius.
[8] Žr. SURE reglamento 3 straipsnio 1 dalį.
[9] Žr. SURE reglamento 6 straipsnį.
[10] Žr. SURE reglamento 12 straipsnio 3 dalį.

1 lentelė. SURE įgyvendinimo chronologija

- **2020 m. balandžio 2 d.**
  Komisija pasiūlė parengti SURE.
- **2020 m. gegužės 19 d.**
  Taryba patvirtino pasiūlymą ir priėmė SURE reglamentą.
- **2020 m. rugpjūčio 24 d.**
  Komisija pateikė pasiūlymą dėl 81,4 mlrd. EUR finansinės paramos 15 valstybių narių: Belgijai, Bulgarijai, Čekijai, Graikijai, Ispanijai, Italijai, Kiprui, Kroatijai, Latvijai, Lenkijai, Lietuvai, Maltai, Rumunijai, Slovakijai ir Slovėnijai.
- **2020 m. rugpjūčio 25 d.**
  Komisija pateikė pasiūlymą dėl 5,9 mlrd. EUR finansinės paramos Portugalijai.
- **2020 m. rugsėjo 22 d.**
  Priemonė SURE pradėta taikyti.
- **2020 m. rugsėjo 25 d.**
  Taryba nusprendė skirti finansinę paramą 16 valstybių narių.
- **2020 m. spalio 7 d.**
  Komisija pateikė pasiūlymą dėl 504 mln. EUR finansinės paramos skyrimo Vengrijai.
- **2020 m. spalio 23 d.**
  Taryba nusprendė skirti Vengrijai 504 mln. EUR finansinę paramą.
- **2020 m. lapkričio 16 d.**
  Komisija pateikė pasiūlymą dėl 2,5 mlrd. EUR finansinės paramos Airijai.
- **2020 m. gruodžio 4 d.**
  Taryba nusprendė skirti Airijai 2,5 mlrd. EUR finansinę paramą.
- **2021 m. vasario 26 d.**
  Komisija pateikė pasiūlymą dėl 230 mln. EUR finansinės paramos Estijai.

Kiekviena valstybė narė, gaunanti finansinę paramą pagal SURE, su Komisija turėjo pasirašyti paskolos sutartį, kurioje nustatomos paskolos ypatybės[11]. Pagal SURE reglamentą Komisija yra įgaliota Sąjungos vardu skolintis finansų rinkose arba iš finansų įstaigų, taip pat paramą gaunančioms valstybėms narėms gali išmokėti Tarybos pagal SURE skirtą finansinę paramą. Dauguma paskolų susitarimų (įskaitant prašymus išmokėti lėšas ir teisines nuomones) buvo pasirašyti paskutinį 2020 m. ketvirtį, todėl Komisija galėjo išleisti SURE obligacijas: pirmosios obligacijos buvo išleistos 2020 m. spalio 20 d. Atsižvelgiant į skolinimosi finansų rinkose mastą, šios obligacijos iki 2021 m. sausio mėn. pabaigos buvo išleistos keturiais segmentais. Gautos lėšos valstybėms narėms buvo išmokėtos dalimis per savaitę nuo obligacijų išleidimo[12]. SURE obligacijos buvo išleistos pagal naują ES socialinio poveikio obligacijų programą, nes parama, kurią ES skiria valstybėms narėms pagal šią priemonę, siekiama socialinio tikslo – išsaugoti užimtumą, išlaikyti šeimų pajamas ir remti visą ekonomiką.

[11] Žr. SURE reglamento 8 straipsnio 2 dalį.
[12] Žr. SURE reglamento 7 straipsnį.

Palankios sąlygos, Komisijai taikytos skolinantis priemonei SURE, kompensacinio skolinimo forma[13] buvo tiesiogiai perduotos valstybėms narėms (žr. II skirsnį).

II. PAGAL SURE TEIKIAMOS FINANSINĖS PARAMOS NAUDOJIMAS: SKIRTOS IR IŠMOKĖTOS SUMOS BEI KITI FINANSINIAI ASPEKTAI

Šiame skirsnyje apžvelgiamos paramą gaunančios valstybės narės ir Tarybos skirtos sumos, taip pat išmokėtos sumos, mokėtinos sumos ir taikomas grąžinimo tvarkaraštis.

i) Paramą gaunančių valstybių narių ir Tarybos skirtų sumų apžvalga

Valstybių narių poreikis gauti pagal SURE teikiamą finansinę paramą nuo pat priemonės taikymo pradžios buvo didelis – paskirstyta daugiau kaip 90 proc. viso 100 mlrd. EUR paketo. Aštuoniolika valstybių narių paprašė iš viso 90,3 mlrd. EUR finansinės paramos, ir Taryba joms ją suteikė (žr. 2 lentelę). 2021 m. vasario mėn. pagal SURE teikiamos finansinės paramos paprašė devyniolikta valstybė narė[14].

Trys didžiausios pagal SURE teikiamos finansinės paramos sumos buvo skirtos Italijai (27,4 mlrd. EUR), Ispanijai (21,3 mlrd. EUR) ir Lenkijai (11,2 mlrd. EUR). Taigi, šios trys valstybės narės bendrai pasiekė SURE koncentracijos ribą: ją taikant trims valstybėms narėms suteiktų paskolų dalis, sudaranti didžiausią suteiktų paskolų dalį, turėtų neviršyti 60 proc. viso 100 mlrd. EUR paketo, t. y. 60 mlrd. EUR[15].

[13] Kompensaciniam skolinimui būdinga tai, kad Komisija skolinasi Sąjungos vardu ir valstybėms narėms skolina tomis pačiomis sąlygomis.

[14] 2021 m. vasario 26 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo, kuriuo Estijai pagal SURE reglamentą suteikiama laikina 230 mln. EUR parama (COM/2021/104 *final*).

[15] SURE reglamento 9 straipsnio 1 dalis. Koncentracijos riba reiškia, kad šios trys valstybės narės negalės prašyti jokios papildomos paramos ir kad jokia kita valstybė narė negalės iš viso pasiskolinti didesnės nei 11,2 mlrd. EUR sumos (trečios pagal dydį iki šiol suteiktos dalies), nes tokiu atveju jos viršytų 60 proc. ribą.

2 lentelė. Pagal SURE skirtos paramos apžvalga

Valstybė narė	*Suteikta suma (EUR)*	*Suteikimo data*	*Tarybos įgyvendinimo sprendimo (TIS) nuoroda*
Belgija	7 803 380 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1342
Bulgarija	511 000 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1343
Kipras	479 070 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1344
Čekija	2 000 000 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1345
Graikija	2 728 000 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1346
Ispanija	21 324 820 449	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1347
Kroatija	1 020 600 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1348
Italija	27 438 486 464	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1349
Lietuva	602 310 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1350
Latvija	192 700 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1351
Malta	243 632 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1352
Lenkija	11 236 693 087	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1353
Portugalija	5 934 462 488	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1354
Rumunija	4 099 244 587	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1355
Slovėnija	1 113 670 000	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1356
Slovakija	630 883 600	2020 m. rugsėjo mėn.	TĮS (ES) 2020/1357
Vengrija	504 330 000	2020 m. spalio mėn.	TĮS (ES) 2020/1561
Airija	2 473 887 900	2020 m. gruodžio mėn.	TĮS (ES) 2020/2005
Iš viso	**90 337 170 575**		

ii) Išmokėtos sumos, mokėtinos sumos ir taikomas grąžinimo tvarkaraštis

Už skolinimosi operacijas atsakinga Komisija. Pagal SURE reglamentą Komisijai suteikiami įgaliojimai Sąjungos vardu kapitalo rinkose arba iš finansų įstaigų skolintis išteklių pagal SURE teikiamoms paskoloms (kompensaciniam skolinimui) finansuoti[16].

Netrukus po to, kai 2020 m. spalio mėn. buvo pasirašyti paskolų susitarimai, Komisija išteklių kapitalo rinkose ES vardu ėmė skolintis išleisdama socialinio poveikio obligacijas. Obligacijos išleistos remiantis keletu finansinių sandorių. Iki šiol iš viso įvykdyti keturi sandoriai, kaip paaiškinta toliau. Emisijos buvo labai sėkmingos, investuotojų susidomėjimas buvo didelis, todėl visiems segmentams buvo taikomos palankios kainų nustatymo sąlygos (žr. 3 lentelę). 2021 m. vasario mėn. pabaigoje iš viso 15 valstybių narių gavo 53,5 mlrd. EUR, lėšas išmokant keturiomis dalimis, ir tai sudaro 59 proc. visos prašytos 90,3 mlrd. EUR sumos. Išleistų SURE socialinio poveikio obligacijų išpirkimo terminas yra nuo 5 iki 30 metų, taigi vidutinis valstybėms narėms išmokėtų lėšų grąžinimo terminas yra 14,5 metų[17]. 5 lentelėje pateikta iki šiol valstybėms narėms išmokėtų sumų apžvalga pagal skolinimosi sandorius ir grąžinimo terminą. Lentelėje taip pat nurodytos likusios sumos, kurios dar turi būti išmokėtos kiekvienai valstybei narei.

[16] SURE reglamento 4 straipsnis.

[17] Kiekvieno Tarybos įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad Sąjungos paskolos, suteiktos valstybei narei, vidutinis grąžinimo terminas turi būti ne ilgesnis kaip 15 metų.

3 lentelė. ES SURE skolinimosi sandorių pagrindiniai statistiniai duomenys (EUR)

Sandoris	SURE Nr. 1		SURE Nr. 2		SURE Nr. 3	SURE Nr. 4	
Data	2020 m. spalio 20 d.		2020 m. lapkričio 10 d.		2020 m. lapkričio 24 d.	2021 m. sausio 26 d.	
Segmentas	10 metų	20 metų	5 metai	30 metų	15 metų	7 metai	30 metų (tęstinis)
Obligacijos dydis	10 mlrd.	7 mlrd.	8 mlrd.	6 mlrd.	8,5 mlrd.	10 mlrd.	4 mlrd.
Pelningumas	–0,238 %	0,131 %	–0,509 %	0,317 %	–0,102 %	–0,497 %	0,134 %
Skirtumas	MS + 3 bp	MS + 14 bp	MS – 9 bp	MS + 21 bp	MS – 5 bp	MS – 16 bp	MS + 5 bp
Naujos emisijos priedas	+1 bp	+2 bp	+1,5 bp	+2,5 bp	+1 bp	+1 bp	+1 bp
Bendra investuotojų paklausa	145 mlrd.	88 mlrd.	105 mlrd.	70 mlrd.	114 mlrd.	83 mlrd.	49 mlrd.
Pasiūlymų patenkinimo santykis	15	13	13	12	13	8	12

Pastaba. Šie statistiniai duomenys yra susiję su lėšomis, Komisijos pasiskolintomis Sąjungos vardu. MS yra vidutinės apsikeitimo sandorių normos (angl. *mid swap rates*). Naujos emisijos priedas – tai priemoka, mokama investuotojams, perkantiems naujos emisijos obligaciją už skirtumą, kuriuo atitinkamomis obligacijomis būtų tikimasi prekiauti antrinėje rinkoje.

2020 m. spalio 20 d. sėkmingai įvykdytas pirmasis (dviejų segmentų) 17 mlrd. EUR SURE sandoris. Emisiją sudarė dviejų terminų obligacijos: 10 mlrd. EUR vertės obligacijos, kurių išpirkimo terminas – 2030 m. spalio mėn., ir 7 mlrd. EUR vertės obligacijos, kurių išpirkimo terminas – 2040 m. Investuotojų susidomėjimas šia aukšto reitingo priemone buvo didžiulis – šių obligacijų paklausa daugiau nei 13 kartų viršijo pasiūlą. 2020 m. spalio 27 d. lėšos buvo išmokėtos Italijai, Lenkijai ir Ispanijai.

Antras SURE sandoris buvo įvykdytas 2020 m. lapkričio 10 d., bendra jo vertė siekė 14 mlrd. EUR. Ši emisija taip pat buvo padalyta į du atskirus išpirkimo terminus: 8 mlrd. EUR – 2025 m. lapkričio mėn. ir 6 mlrd. EUR – 2050 m. lapkričio mėn. Lėšos buvo išmokėtos Kroatijai, Kiprui, Graikijai, Italijai, Latvijai, Lietuvai, Maltai, Slovėnijai ir Ispanijai.

2020 m. lapkričio 24 d. buvo sėkmingai įvykdytas trečias (vieno segmento) sandoris, susijęs su 8,5 mlrd. EUR vertės obligacijomis, išpirktinomis 2035 m. liepos mėn. 15 metų trukmės socialinio poveikio obligacijų pavedimų knyga yra didžiausia kada nors buvusi vieno segmento lyginamosios emisijos knyga, ir tai didžiausias ligi šiol užfiksuotas 15 metų valstybių, viršvalstybinių institucijų ir agentūrų sandoris. 2020 m. gruodžio 1 d. lėšos išmokėtos Belgijai, Vengrijai, Portugalijai, Rumunijai ir Slovakijai.

2021 m. sausio 26 d. buvo įvykdytas ketvirtas (2021 m. pirmas) sandoris (dviejų segmentų). 14 mlrd. EUR vertės socialinio poveikio obligacijos buvo padalytos į 10 mlrd. EUR dalį, išpirktiną 2028 m. birželio mėn., ir 4 mlrd. EUR dydžio tęstinę esamos obligacijos dalį, išpirktiną 2050 m. lapkričio mėn. Obligacijų paklausa atitinkamai 8 ir 12 kartų viršijo pasiūlą, nustatyta 7 metų obligacijų kaina buvo –0,497 proc. neigiamo pelningumo, o nustatyta 30 metų obligacijų kaina buvo 0,134 proc. pelningumo, taigi šio išpirkimo termino rezultatas yra

teigiamas. 2021 m. vasario 2 d. lėšos buvo išmokėtos Belgijai, Kiprui, Vengrijai, Latvijai, Lenkijai, Slovėnijai, Ispanijai, Graikijai ir Italijai.

Informacija apie grąžinimo tvarkaraštį pateikta 4 lentelėje. Pagrindinė paskolos suma turi būti grąžinta 2025–2050 m. laikotarpiu. Palūkanos mokamos kasmet.

4 lentelė. ES SURE negrąžintų paskolų grąžinimo tvarkaraštis

Kalendoriniai metai	Pagrindinė suma	Palūkanos	Iš viso pagal SURE
2021 m.		32 960 000	32 960 000
2022 m.		37 000 000	37 000 000
2023 m.		37 000 000	37 000 000
2024 m.		37 000 000	37 000 000
2025 m.	8 000 000 000	37 000 000	8 037 000 000
2026 m.		37 000 000	37 000 000
2027 m.		37 000 000	37 000 000
2028 m.	10 000 000 000	37 000 000	10 037 000 000
2029 m.		37 000 000	37 000 000
2030 m.	10 000 000 000	37 000 000	10 037 000 000
2031 m.		37 000 000	37 000 000
2032 m.		37 000 000	37 000 000
2033 m.		37 000 000	37 000 000
2034 m.		37 000 000	37 000 000
2035 m.	8 500 000 000	37 000 000	8 537 000 000
2036 m.		37 000 000	37 000 000
2037 m.		37 000 000	37 000 000
2038 m.		37 000 000	37 000 000
2039 m.		37 000 000	37 000 000
2040 m.	7 000 000 000	37 000 000	7 037 000 000
2041 m.		30 000 000	30 000 000
2042 m.		30 000 000	30 000 000
2043 m.		30 000 000	30 000 000
2044 m.		30 000 000	30 000 000
2045 m.		30 000 000	30 000 000
2046 m.		30 000 000	30 000 000
2047 m.		30 000 000	30 000 000
2048 m.		30 000 000	30 000 000
2049 m.		30 000 000	30 000 000
2050 m.	10 000 000 000	30 000 000	10 030 000 000
Iš viso	**53 500 000 000**	**1 035 960 000**	**54 535 960 000**

5 lentelė. Išmokos valstybėms narėms pagal SURE (mlrd. EUR)

Valstybė	**Pradinė paskolos suma**	**1-a ES SURE emisija** Sandoris: 2020 10 20 Išmokėjimas: 2020 10 27			**2-a ES SURE emisija** Sandoris: 2020 11 10 Išmokėjimas: 2020 11 17			**3-ia ES SURE emisija** Sandoris: 2020 11 24 Išmokėjimas: 2020 12 01	**4-a ES SURE emisija** Sandoris: 2021 01 26 Išmokėjimas: 2021 02 02			**Iš viso pagal SURE**	**% visos prašomos sumos**	**Vidutinis grąžinimo terminas (metais)**	**Likusi suma, kuri turi būti išmokėta**
		10 metų	**20 metų**	**Iš viso**	**5 metai**	**30 metų**	**Iš viso**	**15 metų**	**7 metai**	**30 metų**	**Iš viso**				
Belgija	7,80							**2,0**	1,3	0,7	**2,0**	**4,0**	**51 %**	**14,9**	3,8
Bulgarija	0,51														0,5
Kipras	0,48				0,2	0,1	**0,3**		0,2	0,1	**0,2**	**0,5**	**100 %**	**14,7**	0,0
Čekija	2,00														2,0
Graikija	2,73				1,0	1,0	**2,0**		0,7		**0,7**	**2,7**	**100 %**	**14,8**	0,0
Ispanija	21,32	3,5	2,5	**6,0**	2,9	1,2	**4,0**			1,0	**1,0**	**11,0**	**52 %**	**14,9**	10,3
Kroatija	1,02				0,3	0,2	**0,5**				**0,0**	**0,5**	**50 %**	**13,3**	0,5
Vengrija	0,50							**0,2**	0,2	0,1	**0,3**	**0,5**	**100 %**	**14,7**	0,0
Airija	2,47														2,5
Italija	27,44	5,5	4,5	**10,0**	3,1	3,4	**6,5**		4,5		**4,5**	**21,0**	**76 %**	**14,0**	6,5
Lietuva	0,60				0,2	0,1	**0,3**				**0,0**	**0,3**	**50 %**	**13,3**	0,3
Latvija	0,19				0,1	0,0	**0,1**		0,0	0,0	**0,1**	**0,2**	**100 %**	**14,8**	0,0
Malta	0,24				0,1	0,0	**0,1**				**0,0**	**0,1**	**49 %**	**13,3**	0,1
Lenkija	11,24	1,0		**1,0**					2,6	1,7	**4,3**	**5,3**	**47 %**	**14,9**	6,0
Portugalija	5,93							**3,0**			**0,0**	**3,0**	**51 %**	**14,6**	2,9
Rumunija	4,10							**3,0**			**0,0**	**3,0**	**73 %**	**14,6**	1,1
Slovėnija	1,11				0,2		**0,2**		0,5	0,4	**0,9**	**1,1**	**100 %**	**14,8**	0,0
Slovakija	0,63							**0,3**			**0,0**	**0,3**	**48 %**	**14,6**	0,3
Iš viso	**90,3**	**10,0**	**7,0**	**17,0**	**8,0**	**6,0**	**14,0**	**8,5**	**10,0**	**4,0**	**14,0**	**53,5**	**59 %**	**14,5**	**36,8**

III. NAUDOJIMASIS PRIEMONE SURE: VIEŠOSIOS IŠLAIDOS IR NACIONALINĖS PRIEMONĖS, KURIOMS TAIKOMA SURE

Šiame skirsnyje apibendrinamos valstybių narių viešosios išlaidos ir nacionalinės priemonės, kurioms taikoma SURE.

3.1. Pagal SURE remiamos faktinės ir numatomos viešosios išlaidos

Šiame skirsnyje pateikiamas numatomas ir faktinis pagal SURE teikiamos finansinės paramos panaudojimas, remiantis duomenimis, kuriuos Komisijai pateikė 17 valstybių narių[18]**.** Paramą gaunančios valstybės narės pagal SURE gaunamą finansinę paramą visų pirma turėtų naudoti remdamos savo sutrumpinto darbo laiko tvarką arba panašias priemones, visų pirma skirtas savarankiškai dirbantiems asmenims, ir, kai taikytina, remdamos atitinkamas su sveikata susijusias priemones, ypač taikomas darbo vietoje[19]. Pirmiausia bus pateiktas viešųjų išlaidų paskirstymas, po to – numatoma samdomųjų darbuotojų ir įmonių, kuriems taikoma SURE, dalis. Pristatymas bus grindžiamas valstybių narių du kartus pateiktomis ataskaitomis: 2020 m. rugpjūčio mėn., kai buvo teikiamas prašymas suteikti finansinę paramą pagal SURE (pradinė ataskaita), ir 2021 m. sausio mėn. pabaigoje bei vasario mėn. pradžioje (atnaujinta ataskaita). Informacija pateikta taip, kaip pranešė valstybės narės[20].

Pirma, 2020 m. pabaigoje jau buvo patirta 80 proc. visų numatytų viešųjų išlaidų reikalavimus atitinkančioms priemonėms[21]. Finansinė parama pagal SURE buvo teikiama siekiant padėti valstybėms narėms susidoroti su staigiu ir dideliu faktinių viešųjų išlaidų padidėjimu nuo 2020 m. vasario 1 d. dėl sutrumpinto darbo laiko tvarkos ir panašių priemonių, skirtų COVID-19 pandemijos socialiniams ir ekonominiams padariniams šalinti, taikymo. Taip pat buvo galimybė finansinę paramą naudoti numatomam viešųjų išlaidų tokioms priemonėms didėjimui finansuoti. Pagal SURE remiamos patirtos viešosios išlaidos 2020 m. birželio mėn. sudarė 46 proc. visų viešųjų išlaidų, o 2020 m. gruodžio mėn. šis skaičius padidėjo iki 80 proc. 1 diagramoje parodyti šio rodiklio pokyčiai nuo tada, kai priemonė SURE pradėta taikyti.

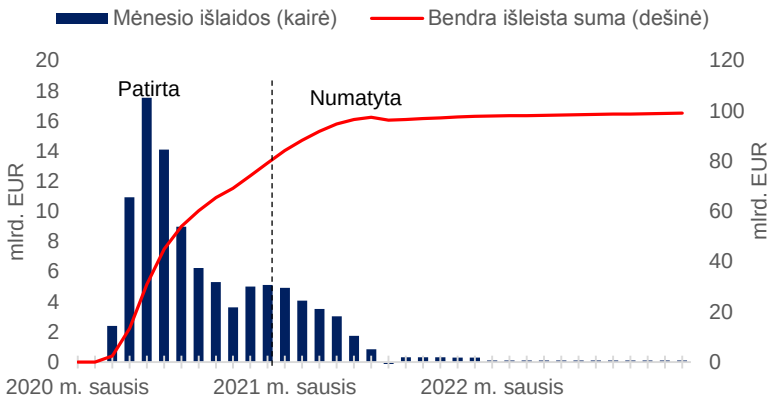
[18] Čekija atnaujintos ataskaitos pagal SURE reglamento 11 straipsnį nepateikė iki galutinio termino, todėl visi su Čekija susiję duomenys grindžiami jos pradine ataskaita, pateikta 2020 m. rugpjūčio mėn.

[19] Žr. SURE reglamento 3 straipsnio 2 dalį ir 1 straipsnio 2 dalį.

[20] Į naujas priemones, valstybių narių pateiktas atnaujinant ataskaitas, dar neatsižvelgta, nes jų tinkamumas finansuoti dar neįvertintas.

[21] Reikalavimus atitinkančios priemonės aprašytos reglamento 3 straipsnio 2 dalyje: nacionalinė sutrumpinto darbo laiko tvarka arba panašios priemonės ir papildomai – su sveikata susijusios priemonės.

1 diagrama. Pagal SURE remiamų viešųjų išlaidų (patirtų ir numatomų) mėnesio pokyčiai

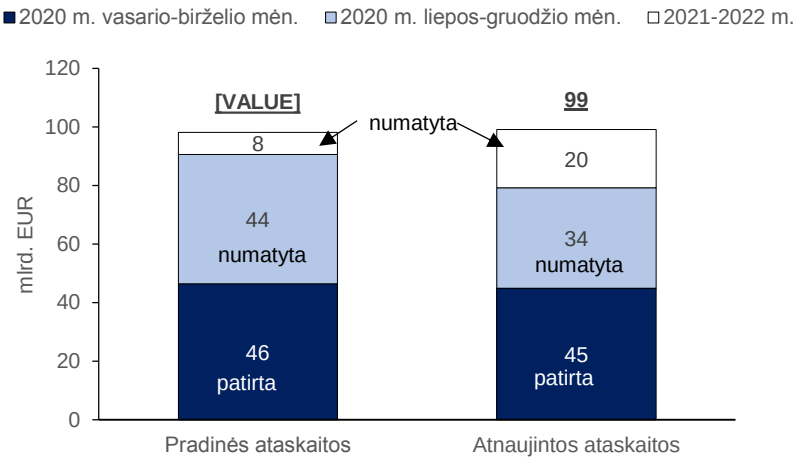
Pastaba. 2021 m. liepos mėn. šiek tiek neigiamos išlaidos susidarė dėl to, kad tą mėnesį tikimasi didelių išmokų iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų sutrumpinto darbo laiko tvarkai remti.

Palyginus valstybių narių pradines ir atnaujintas ataskaitas matyti, kad 2020 m. jos išleido mažiau, nei iš pradžių tikėtasi. Naujausiose ataskaitose faktinės viešosios išlaidos 2020 m. vasario–birželio mėn. sumažėjo 1,3 mlrd. EUR (žr. 2 diagramą). Tuo metu, kai valstybės narės kreipėsi dėl SURE, jos tikėjosi, kad SURE reikalavimus atitinkančioms priemonėms finansuoti 2020 m. išleis 90,0 mlrd. EUR. Galiausiai jos išleido 79,3 mlrd. EUR, t. y. 9,6 mlrd. EUR mažiau, nei tikėtasi.

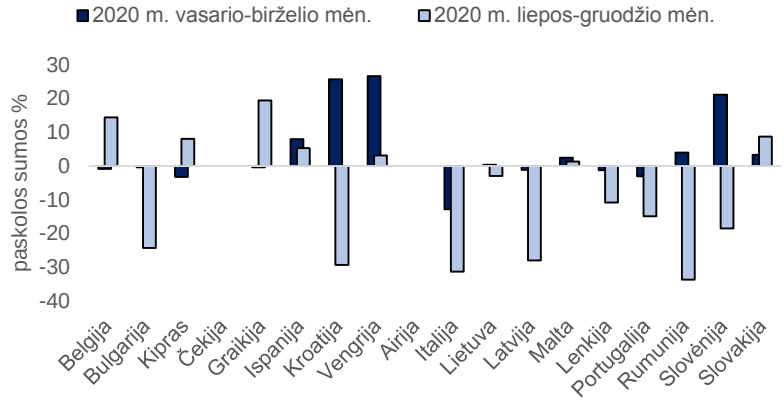
Iš atnaujintų valstybių narių ataskaitų matyti, kad viešosios išlaidos šiek tiek atidedamos. 2020 m. pirmą pusmetį pusė valstybių narių patyrė didesnes viešąsias išlaidas, nei buvo numatyta 2020 m. rugpjūčio mėn., o pusės valstybių narių išlaidos buvo mažesnės (žr. 3 diagramą). Dviejų valstybių narių, kuriose išlaidų padidėjimas per pirmą 2020 m. pusmetį buvo didžiausias, išlaidos antrą pusmetį sumažėjo. Devynios valstybės narės nurodė mažesnes 2020 m. antro pusmečio viešąsias išlaidas, nei iš pradžių tikėtasi. Beveik visais atvejais tai susiję su didesnėmis numatytomis 2021 m. išlaidomis. Tačiau dvi valstybės narės numato, kad ir 2021 m. išlaidos bus mažesnės.

Atnaujintose ataskaitose valstybės narės numatė 2021 ir 2022 m. išleisti daugiau, nei iš pradžių buvo nurodyta 2020 m. rugpjūčio mėn. Numatomos 2021 m. viešosios išlaidos reikalavimus atitinkančioms priemonėms padidėjo nuo 7,4 mlrd. EUR sumos, nurodytos pradinėje ataskaitoje 2020 m. rugpjūčio mėn., iki 19,8 mlrd. EUR sumos, nurodytos 2020 m. sausio mėn. ataskaitoje (žr. 2 diagramą). Tik dvi valstybės narės atnaujintose ataskaitose pateikė duomenis apie numatomas 2022 m. viešąsias išlaidas (1,3 mlrd. EUR). Dabar manoma, kad bendros viešosios išlaidos reikalavimus atitinkančioms priemonėms visose paramą gaunančiose valstybėse narėse bus 99,1 mlrd. EUR, t. y. viršys bendrą iki šiol pagal SURE skirtą sumą. Tai atitinka papildomąjį SURE priemonės pobūdį, nes ja papildomas nacionalinis užimtumo rėmimo finansavimas. Kelios valstybės narės, įskaitant valstybes nares, kurios pasiekė SURE koncentracijos ribą, numato šioms priemonėms skirti daugiau lėšų, nei jų prašyta pagal SURE teikiamos finansinės paramos suma.

2 diagrama. Ataskaitose nurodytos bendros viešosios išlaidos

3 diagrama. Pradinėse ir atnaujintose ataskaitose nurodytų patirtų viešųjų išlaidų skirtumas (paskolos sumos %)

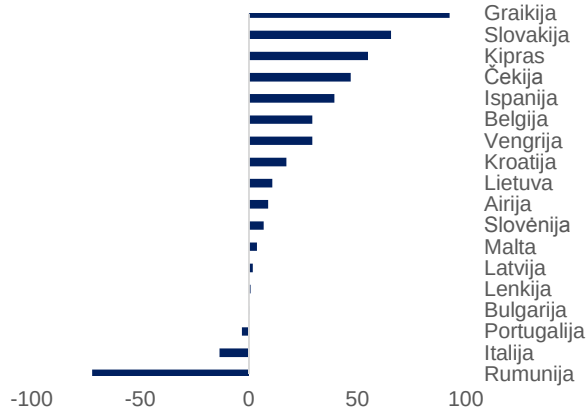

Pastaba. Airija prašymą suteikti finansinę paramą pagal SURE pateikė 2020 m. spalio 27 d., ir pradinių bei atnaujintų lentelių duomenys nesikeitė. Čekija atnaujintos ataskaitos lentelės nepateikė iki galutinio termino.

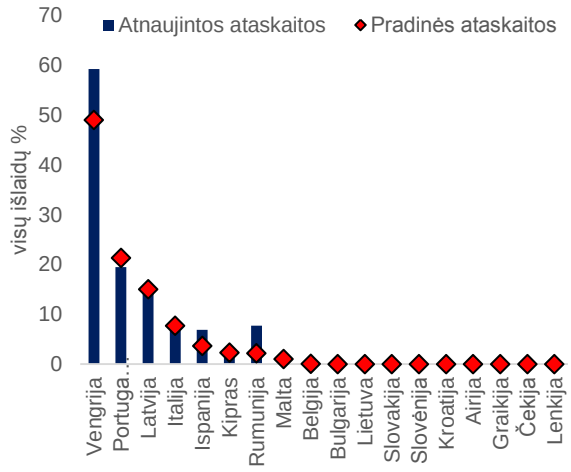
Beveik visos valstybės narės jau išleido arba numato išleisti visą pagal SURE skirtą sumą. Iš tikrųjų, 15 valstybių narių reikalavimus atitinkančioms priemonėms išleido arba numato išleisti daugiau lėšų nei pagal SURE dabar gauta finansinė parama (žr. 4 diagramą). Tai reiškia, kad valstybės narės sutrumpinto darbo laiko tvarkai ir panašioms priemonėms iš viso išleis daugiau lėšų nei suma, dėl kurios jos kreipėsi finansinės paramos pagal SURE. Tačiau trys valstybės narės nurodė mažesnes numatomas išlaidas atitinkamuose Tarybos įgyvendinimo sprendimuose nustatytoms priemonėmis nei pagal priemonę SURE skirta suma. Tai grindžiama atnaujintomis valstybių narių ataskaitomis; valstybės narės taip pat nurodė, kad jau ėmėsi arba ketina prireikus imtis priemonių visai pagal SURE skirtai finansinei paramai panaudoti, įskaitant atitinkamuose Tarybos įgyvendinimo sprendimuose nustatytų priemonių taikymo trukmės

pratęsimą tam tikrais atvejais. Komisija įvertins visus valstybių narių nurodytus numatytų išlaidų pakeitimus siekdama užtikrinti, kad išlaidos ir toliau atitiktų SURE tikslą, ir prireikus pasiūlys Tarybos įgyvendinimo sprendimų pakeitimus.

4 diagrama. Numatytų ir patirtų viešųjų išlaidų viršijimas, palyginti su paskolos suma (paskolos sumos %)

5 diagrama. Su sveikata susijusių viešųjų išlaidų dalis

Pastaba. Viešosios išlaidos – tai ataskaitose nurodytos išlaidos, nekoreguojant pagal koncentracijos ribą, priemonėms, nustatytoms Tarybos įgyvendinimo sprendimuose, t. y. neįtrauktos jokios naujos priemonės, apie kurias valstybės narės nurodė ataskaitose, bet kurios nenustatytos Tarybos įgyvendinimo sprendimais. Duomenys teikiami pagal valstybių narių pateiktas duomenų teikimo lenteles. Tačiau valstybės narės, kurioms trūksta lėšų, kaip matyti iš 4 diagramos, ketina panaudoti visą pagal SURE skirtą sumą. Visų pirma Italijos valdžios institucijos nurodė numatančios išleisti visą skirtą sumą. Kalbant apie 5 diagramą, pradiniame Vengrijos prašyme suteikti finansinę paramą nustatyta 49 proc. išlaidų sveikatos priežiūros priemonėms viršutinė riba, nes šios išlaidos yra papildomos, todėl negali sudaryti pusės arba daugiau visos pagal SURE skiriamos sumos. Kaip matyti iš atnaujintų ataskaitų ir kaip būdinga daugumai paramą gaunančių valstybių narių, bendros viešosios išlaidos SURE reikalavimus atitinkančioms priemonėms viršys didžiausią pagal SURE skiriamą sumą (ir turėtų būti finansuojamos nacionaliniu lygmeniu arba pagal kitas priemones). Konkrečiu Vengrijos atveju šis perviršis susidaro proporcingai dėl su sveikata susijusių priemonių, ir tuo paaiškinamas 50 proc. viršijantis su sveikata susijęs rodiklis.

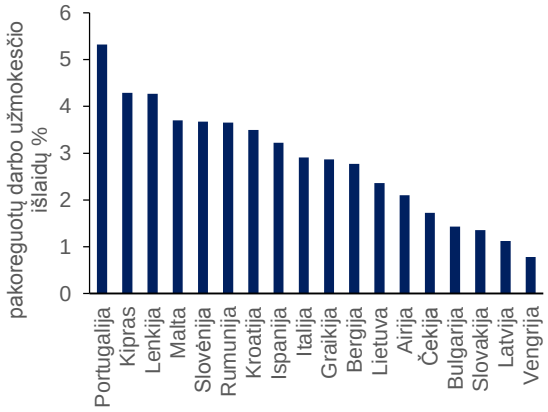
Didžiąją dalį pagal SURE skiriamos finansinės paramos valstybės narės panaudojo darbo rinkos priemonėms remti, o kelios valstybės narės ją taip pat naudoja su sveikata susijusioms priemonėms. Su sveikata susijusioms priemonėms iki dabar iš viso skirti 5 proc. pagal SURE teikiamos finansinės paramos, o 10 valstybių narių finansinę paramą naudojo tik sutrumpinto darbo laiko tvarkai ir panašioms priemonėms (žr. 5 diagramą). Pagal SURE reglamentą su sveikata susijusios priemonės gali būti finansuojamos kaip pagalbinės priemonės. Iki šiol Tarybos sprendimuose dėl finansinės paramos nė vienai valstybei narei nebuvo leista su sveikata susijusioms priemonėms skirti daugiau nei 49 proc.[22].

2020 m. pagal SURE teikiama finansinė parama visose paramą gaunančiose valstybėse narėse sudaro 2,8 proc. samdomųjų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų darbo

[22] Komisija valstybėms narėms dvišaliu pagrindu ir Taryboje nuolat teikė rekomendacijas, kad šios priemonės neturėtų viršyti 15 proc. skirtos sumos.

užmokesčio[23]. Ši dalis valstybėse narėse svyruoja nuo 0,8 iki 5,3 proc. (žr. 6 diagramą). Finansinė parama taip pat yra lygi 1,5 proc. paramą gaunančių valstybių narių BVP.

6 diagrama. Paskolos suma kaip samdomųjų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų darbo užmokesčio išlaidų % pagal valstybes nares

Pastaba. Čia darbo užmokestis vertinamas kaip kompensacija samdomiesiems darbuotojams ir bendras likutinis perteklius pridėjus mišrias namų ūkių ir namų ūkiams paslaugas teikiančių ne pelno institucijų pajamas (savarankiškai dirbančių asmenų darbo užmokestis). 2020 m. įverčiai paimti iš Europos Komisijos 2020 m. rudens prognozės.

3.2 SURE aprėptis pagal samdomųjų darbuotojų ir įmonių skaičių

Apskaičiuota, kad 2020 m. pagal SURE paremta 25–30 mln. asmenų, ir tai sudaro ketvirtadalį bendro užimtumo lygio paramą gaunančiose valstybėse narėse[24]**.** Tai taip pat sudaro apie du trečdalius samdomųjų darbuotojų, ES dirbančių taikant sutrumpinto darbo laiko tvarką[25]. Pagrindinį 26,5 mln. įvertį sudaro apie 21,5 mln. samdomųjų darbuotojų ir 5 mln.

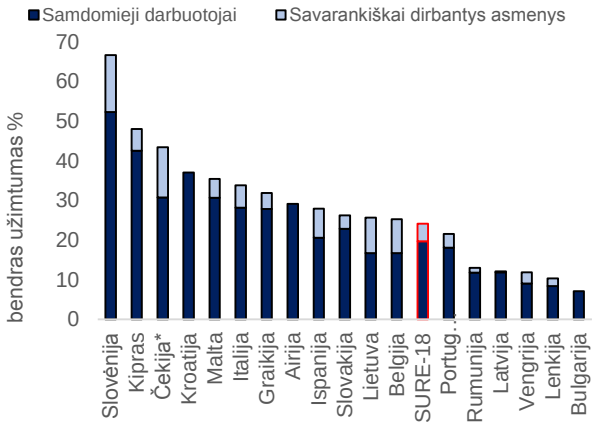
[23] Čia darbo užmokestis vertinamas kaip kompensacija samdomiesiems darbuotojams ir bendras likutinis perteklius pridėjus mišrias namų ūkių ir namų ūkiams paslaugas teikiančių ne pelno institucijų pajamas (savarankiškai dirbančių asmenų darbo užmokestis).

[24] Nors valstybių narių pateiktos viešųjų išlaidų ataskaitos buvo patenkinamos, Komisijos prašytos valstybių narių ataskaitos, susijusios su įmonėmis ir asmenimis, kuriems taikomos pagal SURE remiamos priemonės, buvo neišsamios ir nevienalytės. Taigi, reikėjo remtis pagrįstomis prielaidomis ir kitais turimais duomenų šaltiniais (žr. 26 ir 28 išnašas). Todėl dėl neišsamių valstybių narių ataskaitų šioje ataskaitoje pateikiami tik apytikriai asmenų ir įmonių aprėpties įverčiai. Atsakomybė už duomenų teikimą tenka valstybėms narėms. Reikėtų pažymėti, kad informacijos apie įmones ir samdomuosius darbuotojus, kurios iš valstybių narių prašo Komisija, prašoma dėl to, kad Komisija pagal ES SURE socialinio poveikio obligacijų programos 2.4 skirsnį stengiasi iš paramą gaunančių valstybių narių gauti atitinkamus duomenis ir rodiklius, pavyzdžiui, darbo vietų ir įmonių, kurios aprėpiamos arba kurioms teikiama parama, skaičių. Informacija apie poveikį priklausys nuo Komisijai pateiktos informacijos kokybės ir išsamumo.

[25] Ši dalis yra apytikris įvertis, nes turimi duomenys apie samdomuosius darbuotojus, dirbančius pagal sutrumpinto darbo laiko tvarką, yra susiję tik su asmenų, kurie kreipėsi dėl sutrumpinto darbo laiko tvarkos, skaičiumi, ir grindžiami 2020 m. balandžio ir gegužės mėn. didžiausiais skaičiais bei neapima savarankiškai dirbančių asmenų. Siekdami šiuos duomenis geriau suderinti su SURE aprėpties duomenimis, į SURE aprėptį neįtraukėme savarankiškai dirbančių asmenų ir darėme prielaidą, kad „panašios priemonės“ apima sutrumpinto darbo laiko tvarką.

savarankiškai dirbančių asmenų[26]. Pasiskirstymas pagal valstybes nares pateiktas 7 diagramoje, o aprėptis svyruoja nuo 7 iki beveik 70 proc. bendro užimtumo lygio. Asmenų, kuriems taikomos su sveikata susijusios priemonės, skaičių sunku įvertinti pakankamai tiksliai, nes valstybėse narėse taikomos įvairiarūšės priemonės. Todėl šiuos įverčius taip pat galima laikyti konservatyviais, nes SURE parama teikiama ne tik darbo rinkos priemonėms, todėl naudos gauna ir plačioji visuomenė.

7 diagrama. Darbuotojų, kuriems taikoma priemonė SURE, skaičius (2020 m. bendro užimtumo lygio %)

Pastaba. Aprėpties duomenys yra valstybių narių pateikti duomenys. Čekijos duomenys grindžiami pradinėmis ataskaitomis, pateiktomis 2020 m. rugpjūčio mėn., todėl apskaičiuojant bendrą aprėpties rodiklį daroma prielaida, kad priemonės taikymo užimtumui remti aprėptis joje panaši į aprėptį kitose valstybėse narėse. Bendro užimtumo lygio duomenys paimti iš duomenų bazės AMECO, remiantis nacionalinių sąskaitų bendro užimtumo lygio, įskaitant darbo užmokestį ir atlyginimą gaunančius asmenis ir savarankiškai dirbančius asmenis, apibrėžtimi.

Komisijos vertinimai, remiantis valstybių narių ataskaitomis, rodo, kad 2020 m. visose valstybėse narėse pagal SURE buvo paremta 1,5–2,5 mln. įmonių. Tik 14 valstybių narių pateikė atnaujintus duomenis apie priemonės taikymo įmonėms aprėptį[27]. Duomenis pateikusiose valstybėse narėse pagal SURE paremta beveik 800 000 įmonių. Tai sudaro 12 proc. visų tų valstybių narių įmonių. Kadangi kelios didesnės paramą gaunančios valstybės narės nepateikė prašomų duomenų, šis skaičius yra neišsamus ir gerokai mažesnis už faktinį bendrą įmonių, kurioms taikyta priemonė, skaičių. Remiantis pagrįstomis prielaidomis apskaičiuota, kad, atsižvelgus į likusias keturias valstybes nares, įmonių, kurioms taikyta priemonė, skaičius

[26] Čekija nepateikė atnaujintos informacijos apie aprėptį. Nustatant bendrą skaičių daroma prielaida, kad priemonės taikymo užimtumui remti aprėptis yra panaši į aprėptį kitose valstybėse narėse, t. y. beveik ketvirtadalis bendro užimtumo lygio. Tačiau, jeigu 2020 m. rugpjūčio mėn. pateikta Čekijos ataskaitų lentelė būtų patvirtinta kaip teisinga, bendras pagal SURE paremtų asmenų įvertis padidėtų iki 27,5 mln. Informacija, 7 diagramoje suskirstyta pagal valstybes nares, yra valstybių narių pateikta informacija. SURE priemonių taikymo užimtumui remti aprėptis yra daug didesnė nei jų taikymo darbo užmokesčio išlaidoms remti aprėptis. Taip, be kita ko, yra dėl to, kad dalis asmenų paramą galėjo gauti tik keletą mėnesių, o ne visus metus, už kuriuos buvo mokamas darbo užmokestis.

[27] 14 valstybių narių, pranešusių apie priemonės taikymo įmonėms aprėptį, yra Belgija, Bulgarija, Kipras, Kroatija, Vengrija, Airija, Latvija, Lietuva, Malta, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovakija ir Slovėnija. Čekija duomenis pateikė tik pradinėje ataskaitoje.

gerokai padidės, t. y. iki 1,5–2,5 mln. įmonių[28]. Valstybės narės, Komisijai nepateikusios prašomų duomenų, raginamos tai padaryti, kai rengs antrąją SURE ataskaitą.

3.3. Pagal SURE remiamos sutrumpinto darbo laiko tvarkos arba panašių priemonių glausta apžvalga

Iš 18 valstybių narių, gavusių paramą pagal priemonę SURE, 15 valstybių narių paramos kreipėsi, kad padėtų finansuoti sutrumpinto darbo laiko tvarką. Tai viešosios programos, pagal kurias ekonominių sunkumų patiriančios įmonės gali laikinai sumažinti darbuotojų darbo valandų skaičių, o už nedirbtas valandas darbuotojams kompensuojama iš valstybės išteklių. Iš trijų valstybių narių, nepasinaudojusių pagal priemonę SURE teikiama finansine parama sutrumpinto darbo laiko tvarkai finansuoti, Airija ir Malta taiko panašią tvarką – paramą nuo COVID-19 krizės nukentėjusioms bendrovėms teikia darbo užmokesčio subsidijų forma (žr. toliau). Vengrija taiko sutrumpinto darbo laiko tvarką, tačiau visos jos viešosios išlaidos buvo finansuojamos Europos socialinio fondo lėšomis (taigi jos neatitiko SURE taikymo reikalavimų).

Daugeliu atvejų remiama sutrumpinto darbo laiko tvarka yra nauja tvarka, nustatyta reaguojant į COVID-19 pandemiją (žr. 6 lentelę). Visais atvejais ši nauja tvarka buvo nustatyta laikinai ir priklauso nuo patiriamų ekonominių sunkumų. Pagal priemonę SURE remiamos penkios valstybės narės, sutrumpinto darbo laiko tvarką taikiusios dar prieš COVID-19 protrūkį (Belgija, Ispanija, Italija, Portugalija ir Slovakija), ją pritaikė reaguodamos į pandemiją. Padaryti pakeitimai daugiausia buvo susiję su laikinu administracinių procedūrų supaprastinimu, aprėpties išplėtimu, tinkamumo sąlygų sušvelninimu, didesnėmis išmokomis (samdomiesiems darbuotojams ir (arba) darbdaviams) ir ilgesne paramos trukme.

Pagal visų valstybių nacionalinę sutrumpinto darbo laiko tvarką teikiama parama samdomiesiems darbuotojams, kurių darbo sutartis visiškai sustabdyta visiškai nutrūkus verslo veiklai. Be to, pagal daugumos (bet ne visų) valstybių tvarką parama teikiama ir tuo atveju, kai dėl sumažėjusios verslo veiklos apimties darbo valandų skaičius iš dalies sumažinamas. Nors beveik visais atvejais įmonės gali laisvai pasirinkti, kiek sutrumpinti darbo laiką, keliose valstybėse taikomi apribojimai. Pavyzdžiui, Graikijoje ir Slovėnijoje, be visiško darbo sustabdymo (tuo atveju, kai visiškai sustabdoma veikla), darbo laikas gali būti trumpinamas tik leidžiant vietoje visos darbo dienos dirbti dalį darbo dienos. Valstybės paramos dydis paprastai apskaičiuojamas kaip procentinė samdomojo darbuotojo atlyginimo dalis ir svyruoja nuo 50 iki 100 proc. 1 priede pateikiama išsamesnė informacija apie sutrumpinto darbo laiko tvarką.

[28] Nustatant mažiausią (1,5 mln.) įvertį daroma prielaida, kad tose keturiose valstybėse narėse priemonės taikymo įmonėms aprėptis bus panaši. Didžiausias įvertis (2,5 mln.) yra susijęs su tuo, kad, priemonės taikymo samdomiesiems darbuotojams aprėptis yra vidutiniškai didesnė tose keturiose valstybėse narėse, ir tai gali lemti didesnę priemonės taikymo įmonėms aprėptį.

Visos 18 valstybių narių, išskyrus Bulgariją ir Kroatiją, kreipėsi dėl paramos priemonėms, panašioms į sutrumpinto darbo laiko tvarką, finansuoti. Daugeliu atvejų tai buvo priemonės, kuriomis papildyta sutrumpinto darbo laiko tvarka. Tai priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti samdomuosius darbuotojus ir savarankiškai dirbančius asmenis, mažinant nedarbo ir pajamų praradimo dėl COVID-19 krizės mastą, tačiau šioms priemonėms negali būti taikoma tiksli pirmiau pateikta sutrumpinto darbo laiko tvarkos apibrėžtis. Šiai kategorijai priskiriamų priemonių skaičius ir rūšis labai skiriasi. Jas galima sugrupuoti apytikriai taip:

- *darbo užmokesčio subsidijų sistemos*, pavyzdžiui, nustatytos, kaip pirmiau paminėta, Airijoje ir Maltoje, skirtos nuo COVID-19 krizės nukentėjusių bendrovių darbo sąnaudoms subsidijuoti. Šiomis sistemomis siekiama to paties tikslo kaip ir sutrumpinto darbo laiko tvarka (t. y. išsaugoti užimtumą, padėti bendrovėms išvengti darbuotojų atleidimo). Tačiau teikiama parama nėra tiesiogiai susijusi su faktiniu kiekvieno samdomojo darbuotojo dirbtų valandų skaičiaus sumažinimu, nes ji susijusi tik su apyvartos sumažėjimu;
- *priemonės, kuriomis remiami savarankiškai dirbantys asmenys*, nustatytos beveik visose valstybėse narėse, kurios kreipėsi dėl SURE paramos. Jos apima vienkartines pajamų rėmimo išmokas, skiriamas kaip nustatyto dydžio suma arba kaip ankstesnių pajamų arba patirtų nuostolių funkcija, ir kitas paramos priemones, kuriomis sumažinamos įmonių veiklos sąnaudos, jeigu tik jos skirtos savarankiškai dirbantiems asmenims ir individualioms įmonėms. Pagrindinis reikalavimas yra tai, kad paramos gavėjai ir toliau vykdytų savarankišką profesinę arba verslo veiklą (t. y. nenutrauktų veiklos);
- *specialios vaiko priežiūros atostogų išmokos* (Belgija, Čekija, Italija, Portugalija, Kipras ir Malta), kuriomis samdomiesiems darbuotojams ir (arba) savarankiškai dirbantiems asmenims, turintiems vaikų, pajamų parama teikiama išimtinio mokyklos uždarymo laikotarpiais;
- *parama sezoniniams darbuotojams* (Kipras, Graikija, Italija, Ispanija), kurių darbo sutartis sustabdyta dėl pandemijos, daugiausia turizmo ir (arba) žemės ūkio sektoriuose. Tai yra nuolatiniai sezoniniai darbuotojai, kurie turėjo grįžti į darbą 2020 m. pavasarį ir (arba) vasarą, tačiau negalėjo to padaryti dėl COVID-19 pandemijos;
- *parama mokymui, susijusiam su sutrumpinto darbo laiko* parama (Belgija, Portugalija). Šios rūšies parama skatina darbuotojams, dirbantiems sutrumpintą darbo laiką, teikti profesinį mokymą.

Devynios valstybės narės pagal SURE teikiamos finansinės paramos paprašė su sveikata susijusioms išlaidoms, tiesiogiai siejamoms su COVID-19 ekstremaliąja situacija, finansuoti. Šiai kategorijai priklauso:

- specialios laikinojo nedarbingumo atostogos dėl COVID-19 ir (arba) karantino atostogos (Kipras, Latvija, Malta, Portugalija, Ispanija);
- išlaidos, susijusios su didesniais sveikatos ir saugos reikalavimais viešajam sektoriui (Latvija, Vengrija, Portugalija);

- priemonės, kuriomis siekiama sumažinti privačiojo sektoriaus išlaidas, susijusias su didesniais sanitariniais sveikatos ir saugos reikalavimais darbo vietoje (Italija);
- didesnės išlaidos valstybinei sveikatos priežiūros sistemai, įskaitant personalo išlaidas (pvz., viršvalandžius ir papildomą atlyginimą medicinos darbuotojams, papildomo laikinojo personalo samdymą (Vengrija, Rumunija, Portugalija), ligoninių renovacijos darbus (Vengrija) ir (arba) papildomos įrangos, apsaugos medžiagų, prekių ir suvartojamų prekių pirkimą (Belgija, Vengrija, Latvija, Portugalija).

6 lentelė. Nacionalinės sutrumpinto darbo laiko tvarkos, remiamos pagal SURE, savybės

Valstybė narė	Nauja tvarka	Nuolatinė / laikina tvarka	Paramos suma (% nuo atlyginimo)	Darbdavio išlaidos	Darbo laiko sutrumpinimas
BE	Ne	Nuolatinė (su laikinais pakeitimais)	70 %	-	0–100 %
BG	Taip	Laikina	60 %	40 % darbo sąnaudų	50 % arba 100 %
CZ	Taip	Laikina	60-80 %	20–40 % nuostolių	0–100 %
IE	-	-	-	-	-
EL	Taip	Laikina	60 %	-	50 % arba
ES	Ne	Nuolatinė (su laikinais pakeitimais)	70 %	0–30 % socialinių	0–100 %
HR	Taip	Laikina	50 %	-	0–100 %
IT	Ne	Nuolatinė (su laikinais pakeitimais)	80 %	-	0–100 %
CY	Taip	Laikina	60 %	-	0–100 %
LV	Taip	Laikina	50–75 %	-	0–100 %
LT	Taip	Laikina	30–100 %		0–100 %
HU	-	-	-	-	-
MT	-	-	-	-	-
PL	Taip	Laikina	50 %	-	20–100 %
PT	Ne	Nuolatinė (su laikinais pakeitimais)	66–100 %	0–30 % nuostolių	0–100 %
RO	Taip	Laikina	75 %	-	0–100 %
SI	Taip	Laikina	80 %	0–20 % nuostolių	50–100 %
SK	Ne	Laikina (bet reguliariai atnaujinama)	80 %	-	0–100 %

IV. PRELIMINARI SURE POVEIKIO ANALIZĖ

Šiame skirsnyje pateikiama preliminari SURE poveikio užimtumui, viešiesiems finansams ir kitoms sritims analizė.

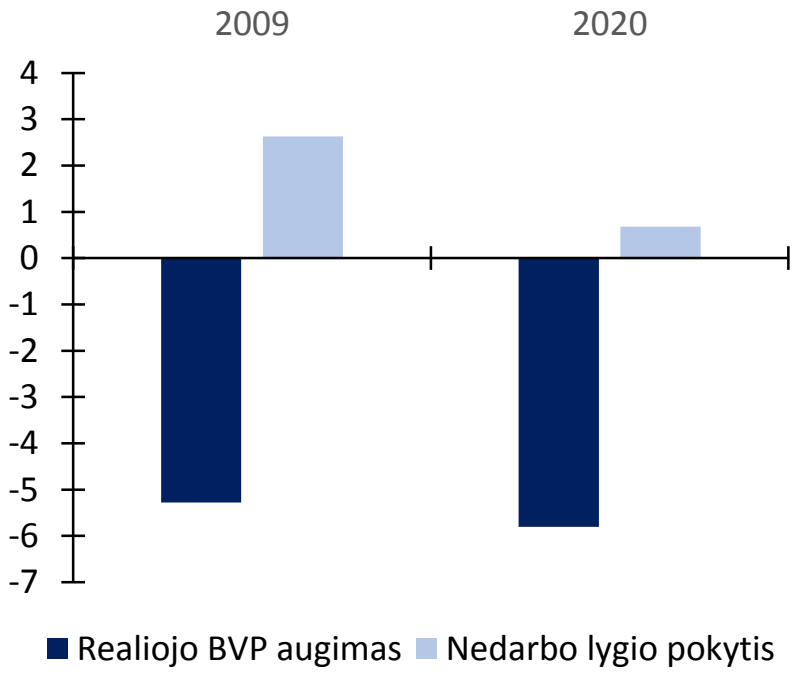
4.1 SURE poveikio užimtumui vertinimas

Siekiant pateikti pirmąjį preliminarų su pandemija susijusių politikos rėmimo priemonių, įskaitant SURE, poveikio vertinimą, nagrinėjami nedarbo lygio pokyčiai paramą gaunančiose valstybėse narėse. SURE paskirtis – padėti valstybėms narėms per COVID-19 pandemiją išsaugoti darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų užimtumą visoje ES ir taip apsaugoti piliečius bei sudaryti palankesnes sąlygas greitai atsigauti, pandemijai slūgstant. Nors priešingos padėties (jei nebūtų SURE) darbo rinkos rezultatų scenarijų parengti sudėtinga, čia pateiktoje analizėje nagrinėjamas gamybos apimties ir nedarbo ryšys nuo pandemijos pradžios.

Rezultatus reikėtų vertinti atsargiai, nes gamybos apimties ir užimtumo ryšiui poveikį daro labai įvairūs veiksniai, įskaitant SURE.

2020 m. nedarbo lygio padidėjimas paramą gaunančiose valstybėse narėse buvo neabejotinai mažesnis nei per pasaulinę finansų krizę, nors 2020 m. BVP labiau sumažėjo (žr. 8 diagramą). Remiantis Komisijos 2021 m. žiemos prognoze numatoma, kad valstybėse, gavusiose SURE finansavimą, realiojo BVP augimas 2020 m. sumažės 5,8 proc. Šis sumažėjimas yra didesnis nei per pasaulinės finansų krizės piką 2009 m. Kartu numatoma, kad 2020 m. nedarbo lygis padidės tik 0,7 procentinio punkto, palyginti su 2,6 procentinio punkto padidėjimu 2009 m.

8 diagrama. Realiojo BVP ir nedarbo pokyčiai paramą gaunančiose valstybėse narėse 2009 ir 2020 m.

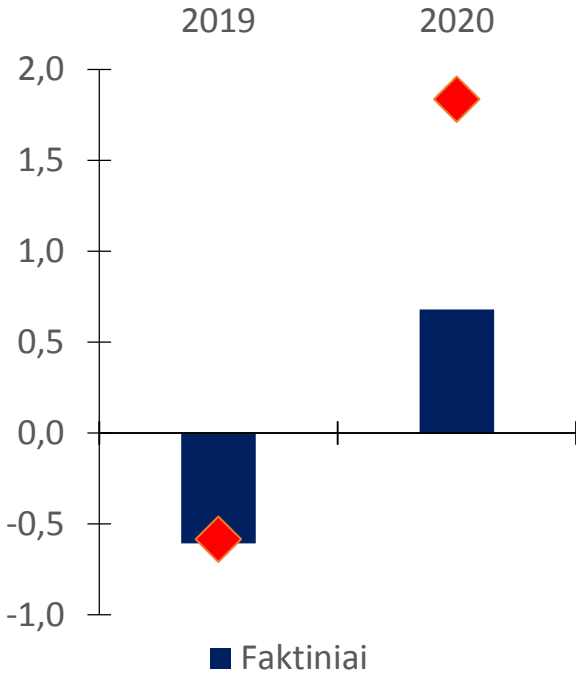
Pastaba. Diagramoje pateikti SURE paramą gaunančių valstybių narių aritmetiniai vidurkiai. 2020 m. nedarbo lygis yra 2020 m. mėnesių nedarbo lygių vidurkis.
Šaltinis: *Eurostatas; 2020 m. BVP pagal Komisijos 2021 m. žiemos prognozę.*

2020 m. gamybos apimties pokyčių poveikis nedarbui paramą gaunančiose valstybėse narėse buvo silpnesnis, nei tikėtasi (žr. 9 ir 10 diagramas)[29]**.** Sparčiai įdiegtomis didelio masto politikos priemonėmis, kurių imtasi 2020 m. krizei įveikti, buvo sušvelnintas gamybos apimties

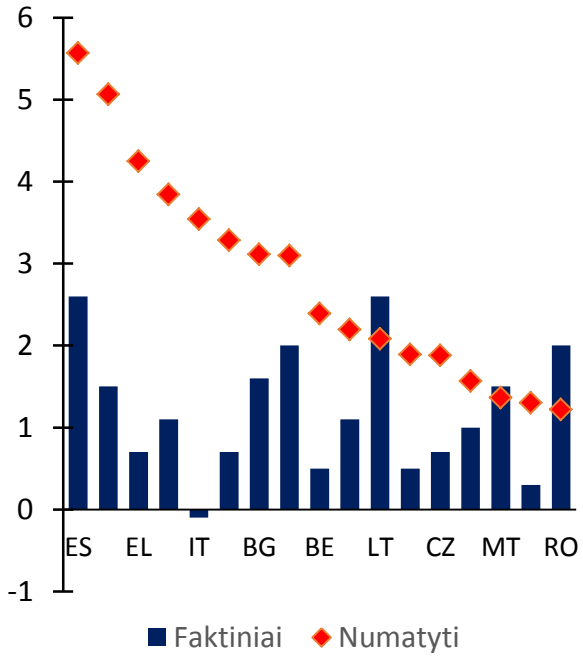
[29] Ekonomikos augimo pokyčių poveikis nedarbui ekonominėje literatūroje dažnai vadinamas Okuno dėsniu. Pagal Okuno dėsnį, kuris yra labiau empirinė bendroji taisyklė nei teorija pagrįstas ryšys, teigiama, kad gamybos apimties augimo sumažėjimas 2–3 proc. yra siejamas su nedarbo lygio padidėjimu vienu procentiniu punktu (žr. Okun, A.M., „Potential GNP: Its measurement and significance“, *Proceedings of the Business and Economic Statistics Section, American Statistical Association,* 1962).

sumažėjimo poveikis nedarbui. Todėl nedarbo lygio augimas daugumoje valstybių buvo mažesnis, nei numatyta[30].

9 diagrama. Faktiniai ir numatyti 2019 ir 2020 m. nedarbo lygio pokyčiai paramą gaunančiose valstybėse narėse

10 diagrama. Faktiniai ir numatyti 2020 m. nedarbo lygio pokyčiai pagal paramą gaunančias valstybes nares

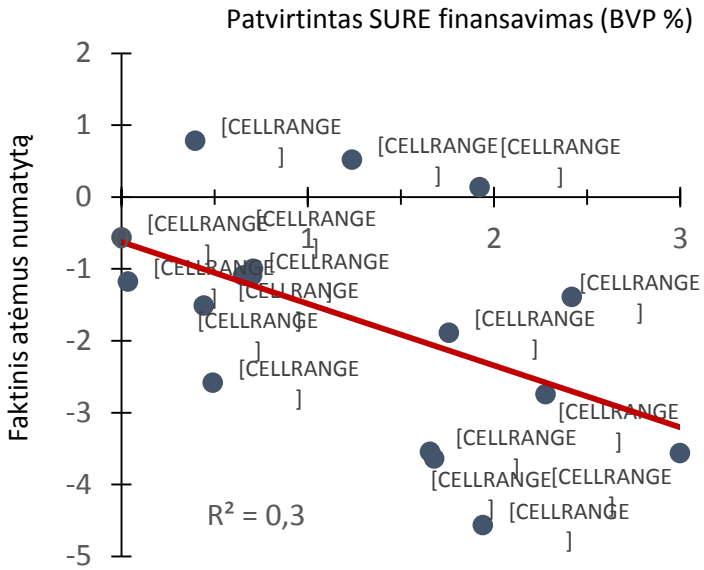
Pastaba. y ašis – numatomas nedarbo lygio pokytis 1999–2019 m. laikotarpiu atitinka prognozę, gautą paramą gaunančioms valstybėms narėms taikant grupės regresijos modelį (9 diagrama) ir konkrečios valstybės regresijos modelį (10 diagrama). Analizė grindžiama Okuno dėsnio metodu; pagal jį priklausomas kintamasis reiškia nedarbo lygio pokytį, o nepriklausomas kintamasis – realiojo BVP augimo lygį. Specifikacija yra kontroliuojamos darbo rinkos savybės, būdingos konkrečios valstybės darbo rinkai (kintančios nepriklausomai nuo laiko), atsižvelgiant į su konkrečia valstybe siejamą poveikį, ir imčiai bendrai būdingi veiksniai, atsižvelgiant į su laiku siejamą poveikį. Atrodo, kad rezultatai nekinta naudojant papildomus nepriklausomus kintamuosius, pvz., užimtumo apsaugos teisės aktus ir darbo jėgos aktyvumo lygio pokyčius. Specifikacija yra kontroliuojamas gamybos apimties endogeniškumas, naudojant pirmosios eilės skirtumo apibendrintojo momentų metodo įvertį. Kroatija neįtraukta dėl to, kad neturima duomenų. Palyginti su naujausiais Okuno dėsnio tyrimais[31], šios analizės esmė yra sutelkti dėmesį tik į pagal SURE teikiamos paramos gavėjus ir stengtis faktinio bei numatomo nedarbo skirtumą susieti su pagal SURE teikiamos paramos suma.
Šaltinis: *2020 m. Komisijos rudens prognozė, 2020 m. bendras nedarbas Eurostato duomenimis (žr. 8 diagramos pastabą).*

Pagrindinė mažesnio nedarbo lygio padidėjimo 2020 m. priežastis buvo politikos rėmimo priemonės, įskaitant SURE (11 diagrama). Remiantis preliminariais įrodymais, mažesnį, nei numatyta, nedarbo padidėjimą iš dalies galima paaiškinti tuo, kad plačiai taikoma sutrumpinto darbo laiko tvarka, taip pat ir tose valstybėse narėse, kurios naudojasi priemone SURE. Tai

[30] Italijoje nedarbo lygis 2020 m. net sumažėjo.
[31] Pavyzdžiui, Europos Komisijos 2020 m. ataskaitos „Labour Market and Wage Developments in 2020“ 3 skyrius.

padėjo išlaikyti užimtumą ir apriboti nedarbo didėjimą. Kiti veiksniai yra susiję su tuo, kad žmonės negalėjo arba neturėjo paskatų aktyviai ieškoti darbo dėl to, kad didelė dalis ekonomikos buvo paralyžiuota.

11 diagrama. Nedarbo lygio pokyčio 2020 m. ir patvirtinto SURE finansavimo ryšys

Pastaba. y ašis – numatomas nedarbo lygio pokytis susijęs su konkrečios valstybės regresijos modeliu, pateiktu 10 diagramoje ir paaiškintu 9 ir 10 diagramų pastaboje.
Šaltinis: *Komisijos 2020 m. rudens prognozė.*

4.2 SURE poveikio veiksniai. Diskusija ir apklausų rezultatai

SURE poveikis neapsiriboja darbo vietų išsaugojimu. Galima nustatyti trejopą papildomą poveikį: didesnis pasitikėjimas visoje ES, ES parama ir skatinimas naudoti sutrumpinto darbo laiko tvarką ir galimybė valstybėms narėms skirti daugiau lėšų užimtumui remti, nei tai būtų buvę įmanoma kitu atveju. Tačiau šį poveikį sunku įvertinti empiriškai.

Pirma, priemone SURE padidintas bendras pasitikėjimas ES gebėjimu veiksmingai reaguoti į precedento neturinčią krizę. Valstybių narių gebėjimas susitarti dėl priemonės SURE – naujos, novatoriškos finansinės paramos, teikiamos pagal SESV 122 straipsnį ir turinčios tvirtą socialinį aspektą bei ekonominį pagrindimą, – ir savanoriškas garantijų teikimas ES, siekiant padėti užtikrinti jos finansinį patikimumą, buvo aiškus ženklas, kad ES yra pajėgi veiksmingai ir greitai reaguoti į naujo pobūdžio krizes. Tai taip pat padėjo užtikrinti pozityvią dinamiką vėliau skelbiant priemonę „Next Generation EU“. Visų pirma 2020 m. gegužės mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės; Taryba ir Europos Parlamentas jį galiausiai priėmė 2021 m. vasario mėn. pradžioje. Šis bendras gebėjimas greitai reaguoti į krizę, kilusią dėl COVID-19 protrūkio, ir sukurti naujas skubios pagalbos priemones, įskaitant SURE, veikiausiai padėjo padidinti ekonominės veiklos vykdytojų pasitikėjimą ES ir sumažinti valstybių narių skolinimosi palūkanų normų skirtumą bei pagerinti ES augimo perspektyvą[32]. Šiomis aplinkybėmis priemonę SURE būtų galima laikyti priemone

[32] Akivaizdu, kad ECB išplėstas turto pirkimas pagal specialiąją pandeminę pirkimo programą taip pat padėjo sumažinti netikrumą rinkose. Be to, remiantis 2021 m. sausio 7 d. ECB ekonomikos biuleteniu, programos „Next Generation EU“ ir SURE greičiausiai padėjo mažinti skirtumus, nes dėl šių programų pagerėjo valstybių narių

fiskalinės politikos paramai sutelkti ir tokiu būdu užtikrinti, kad remiamojo pobūdžio fiskalinė kryptis ir skatinamoji pinigų politika kartu padėtų šalinti krizės padarinius.

Antra, patvirtinusi priemonę SURE ES parėmė ir paskatino sutrumpinto darbo laiko politikos naudojimą valstybėse narėse. Pagal priemonę SURE teikiant finansinę paramą valstybėms narėms, siekiant padėti joms finansuoti nuo pandemijos nukentėjusių įmonių sutrumpinto darbo laiko tvarką, taip pat panašias priemones, visų pirma skirtas savarankiškai dirbantiems asmenims, valstybės narės skatinamos vykdyti šių rūšių politiką, kartu laikantis 2020 m. užimtumo gairių. Šia priemone kartu su parama, teikiama per Europos struktūrinius ir investicijų fondus, visų pirma Europos socialinį fondą, ir pagal Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvas (CRII ir CRII+), valstybėms narėms sudarytos sąlygos vykdyti platesnio užmojo politiką.

Dauguma paramą gaunančių valstybių narių nurodė, kad SURE atliko tam tikrą vaidmenį joms priimant sprendimą taikyti naują sutrumpinto darbo laiko tvarką arba pakeisti esamą tvarką[33]. Devynios valstybės narės, reaguodamos į COVID-19 krizę, parengė naują[34], o keturios valstybės narės pakeitė esamą sutrumpinto darbo laiko tvarką[35]. Dauguma šių su tvarka susijusių priemonių buvo įdiegtos arba pakeistos 2020 m. kovo mėn., prieš pat Komisijai pasiūlant priemonę SURE. Nuo to laiko nauja tvarka pradėta taikyti Vengrijoje, Graikijoje, Rumunijoje ir Slovėnijoje; Italija ir Ispanija dar kartą pakeitė ankstesnę tvarką (žr. 1 priedo A.1 lentelę)[36].

Be to, dėl SURE kelios valstybės narės galėjo imtis platesnio užmojo priemonių, panašių į sutrumpinto darbo laiko tvarką. Visos valstybės narės (išskyrus Bulgariją ir Kroatiją) taip pat paprašė pagal SURE teikiamos finansinės paramos sistemoms, panašioms į sutrumpinto darbo laiko tvarką, įtraukiant paramą savarankiškai dirbantiems asmenims, taip pat kitoms darbo vietų išlaikymo priemonėms. Vienos valstybės narės šias priemones pradėjo taikyti prieš pasiūlant SURE, kitos – vėliau[37]. Dauguma apklaustų valstybių narių, reaguodamos į galimybę gauti finansavimą pagal SURE, pradėjo taikyti naujas sistemas, panašias į sutrumpinto darbo laiko tvarką[38]. Be to, trijose valstybėse narėse galimybė naudotis pagal SURE teikiamu finansavimu padėjo padidinti šioms sistemoms skirtą biudžetą.

---

augimo ir fiskalinės perspektyvos, taip pat padidėjo noras prisiimti riziką (https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/html/eb202008.en.html).

[33] Siekdama geriau suprasti galimą priemonės SURE vaidmenį nacionaliniu lygmeniu COVID-19 pandemijos aplinkybėmis rengiant ir taikant sutrumpinto darbo laiko tvarką ir panašias priemones, Komisija tiesiogiai paprašė valstybių narių valdžios institucijų pateikti savo nuomonę pasinaudojant Užimtumo komitetui pateikiamu klausimynu. Atsakymus į klausimyną pateikė 15 iš 19 valstybių narių, kurios kreipėsi dėl paramos pagal SURE.

[34] Bulgarija, Kipras, Graikija, Kroatija, Vengrija, Lietuva, Latvija, Rumunija ir Slovėnija. Vengrija nusprendė savo naują sutrumpinto darbo laiko tvarką, pradėtą taikyti reaguojant į COVID-19 krizę, finansuoti lėšomis, gautomis iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų pagal CRII ir CRII+, todėl neprašė jai skirti SURE finansavimo.

[35] Belgija, Ispanija, Airija ir Italija. Airija neprašė pagal SURE teikiamos paramos savo esamai sutrumpinto darbo laiko tvarkai (nustatytai pagal darbo ieškančio asmens pašalpos (angl. *Jobseeker's Benefit*) sistemą) finansuoti.

[36] II.1 lentelėje remiamasi informacija, kurią valstybės narės pateikė savo prašymuose dėl SURE finansinės paramos. Joje apžvelgtos su sutrumpinto darbo laiko tvarka ir panašiomis priemonėmis susijusių teisės aktų datos.

[37] Teisės aktai dėl šių panašių sistemų buvo priimti iki balandžio 2 d. (Kipre, Graikijoje, Airijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje), po balandžio 2 d. (Ispanijoje, Vengrijoje ir Čekijoje) arba įvairiais krizės etapais 2020 m. kovo–liepos mėn. (Belgijoje, Italijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Maltoje ir Rumunijoje, žr. II.1 lentelę).

[38] Žr. 33 išnašą.

Trečia, SURE, kaip vienas iš ankstyvųjų ES politinio atsako elementų, sustiprino valstybių narių pasitikėjimą galimybe skolintis ir išleisti daugiau lėšų, nei būtų buvę kitu atveju. Dėl priemonės SURE joms taip pat pavyko išlaikyti arba padidinti savo viešąsias išlaidas užimtumui remti. Tai, visų pirma, pasakytina apie atvejus, kai dėl SURE finansavimas teikiamas labai mažomis palūkanomis ir pakankamai ilgo termino. Šis papildomas skolinimasis gali būti skiriamas sutrumpinto darbo laiko tvarkai arba kitoms su pandemija susijusioms politikos sritims, nes pagal SURE teikiama finansinė parama taip pat suteikia valstybėms narėms galimybę perskirstyti finansavimą, kurį jos planavo skirti sutrumpinto darbo laiko tvarkai, ir skirti jį kitoms platesnėms politikos sritims, kad būtų galima kovoti su socialiniu ir ekonominiu pandemijos poveikiu.

Dauguma paramą gaunančių valstybių narių nurodė, kad pagal SURE teikiama parama atliko tam tikrą vaidmenį laikinai didinant sutrumpinto darbo laiko tvarkos ir panašių priemonių aprėptį bei išmokas ir bendrą politikos, skirtos kovoti su COVID-19 krize, finansavimą.[39] Šešios valstybės narės nurodė, kad jų atitinkamos sutrumpinto darbo laiko tvarkos biudžetas buvo padidintas, kai Komisija pasiūlė parengti priemonę SURE. Dviejose iš jų laikyta, kad SURE padarė didelę įtaką sprendimams.

4.3 Tiesioginio finansinio poveikio išryškinimas: apskaičiuotos sutaupytos išlaidos palūkanoms

Kelios valstybės narės, gavusios pagal SURE teikiamą finansinę paramą, sutaupė išlaidų palūkanoms. Teikiant SURE paskolas valstybėms narėms pasiūlytos mažesnės palūkanų normos nei tuo atveju, jeigu jos pačios būtų išleidusios valstybės skolos vertybinius popierius, kad galėtų finansuoti sutrumpinto darbo laiko tvarką arba panašias priemones. Dėl ES AAA kredito reitingo ir obligacijų likvidumo SURE socialinio poveikio obligacijos buvo išleistos taikant labai mažas palūkanų normas net ir tais atvejais, kai išpirkimo terminas ilgas.

Apskaičiuota, kad valstybės narės per pirmąsias keturias SURE emisijas, t. y. iki išmokėjimo 2021 m. vasario 2 d., iš viso sutaupė 5,8 mlrd. EUR. Ši suma didės su vėlesnėmis išmokomis. Todėl pateikti įverčiai tikriausiai atitinka žemutinę ribą ir padidės, kai bus išmokėta dar 36,8 mlrd. EUR. 7 lentelėje sutaupytos išlaidos palūkanoms pateiktos pagal valstybes nares, o 1 langelyje išsamiau paaiškinta metodika[40].

1 langelis. Sutaupytų išlaidų palūkanoms apskaičiavimas

Kalbant apie 53,5 mlrd. EUR emisiją vykdant pirmuosius keturis sandorius, Komisijai pavyko pasiekti, kad sąlygos būtų palankios, ir pelningumas svyravo nuo –0,51 proc. iki +0,32 proc., atsižvelgiant į išpirkimo terminą ir išleidimo datą. Šios sąlygos kompensacinio

[39] Žr. 33 išnašą.

[40] Priemonė SURE buvo viena pirmųjų precedento neturinčio ES atsako į precedento neturinčią krizę elementų. Šis bendras atsakas padėjo išlaikyti itin mažą valstybės skolos pelningumą valstybėse narėse, gavusiose didžiausią pagal SURE teikiamą paramą. Šie įverčiai neapima jokio galimo papildomo su pasitikėjimu susijusio poveikio, kurį naujos skubios pagalbos priemonės, įskaitant SURE, galėjo turėti ekonominės veiklos vykdytojų pasitikėjimui ir valstybių narių skolinimosi palūkanų normų skirtumui (žr. 32 išnašą).

skolinimo forma buvo tiesiogiai perduotos valstybėms narėms. Valstybių narių nuosavo finansavimo sąlygos išmokėjimo metu apskritai buvo mažiau palankios nei nustatytosios Komisijai. Taigi dėl pagal SURE išmokėtų paskolų valstybės narės sutaupė išlaidų palūkanoms.

Siekiant apskaičiuoti sutaupytas lėšas daroma prielaida, kad, nesant SURE paskolų, paskolų išmokėjimo dieną valstybės narės būtų išleidusios obligacijas, kurių savybės (t. y. išpirkimo terminas ir atkarpa) būtų tokios pat, kaip ir ES SURE obligacijų. Kiekvienos ES SURE obligacijos emisijos kainos ir šios priešingos padėties scenarijaus obligacijų emisijos kainos skirtumas, padaugintas iš paskolos sumos, gali būti laikomas sutaupytų išlaidų palūkanoms įverčiu. Šis skirtumas yra nacionalinių obligacijų ir ES SURE obligacijų pelningumo kreivių skirtumo išmokėjimo metu ir kiekvienos paskolos grąžinimo termino struktūros funkcija.

Vidutinis SURE paskolų grąžinimo terminas visose valstybėse narėse yra beveik 15 metų, o vidutinis nacionalinių obligacijų pelningumo ir ES SURE obligacijų pelningumo skirtumas yra apie 0,8 procentinio punkto. Todėl apskaičiuota, kad 15 valstybių narių, kurioms lėšos išmokėtos iki 2021 m. vasario 2 d., iš viso sutaupė 5,8 mlrd. EUR, arba apie 11 proc. išmokėtos sumos (žr. 6 lentelę). Komisijai nustatytomis palankiomis sąlygomis labiausiai pasinaudojo valstybės narės, kurių skirtumai didesni arba kurioms išmokėtos didesnės sumos.

7 lentelė. Sutaupytos išlaidos palūkanoms pagal valstybes nares

Valstybė narė	Išmokėta suma (mlrd. EUR)	Vidutinis skirtumas	Vidutinis grąžinimo terminas	Sutaupytos išlaidos palūkanoms (mlrd. EUR)	Sutaupytos išlaidos palūkanoms (išmokėtos sumos %)
Belgija	4,0	0,11	14,9	0,098	2,4
Kipras	0,5	0,64	14,7	0,048	10,1
Graikija	2,7	0,74	14,8	0,264	9,7
Ispanija	11,0	0,44	14,9	0,850	7,7
Kroatija	0,5	1,16	13,3	0,082	16,1
Vengrija*	0,5	2,53	14,7	0,154	30,5
Italija	21,0	0,98	14,0	2,835	13,5
Lietuva	0,3	0,10	13,3	0,005	1,8
Latvija	0,2	0,19	14,8	0,006	3,2
Malta	0,1	0,63	13,3	0,012	9,7
Lenkija	5,3	0,41	14,9	0,355	6,7
Portugalija	3,0	0,57	14,6	0,242	8,1
Rumunija	3,0	2,19	14,6	0,824	27,5
Slovėnija	1,1	0,23	14,8	0,047	4,3
Slovakija	0,3	0,09	14,6	0,004	1,3
Iš viso	**53,5**	**0,76**	**14,5**	**5,826**	**10,9**

Pastaba. Sutaupytos išlaidos palūkanoms apskaičiuojamos pagal kiekvieną obligaciją ir susumuojamos pagal emisijos datas ir išpirkimo terminus. Valstybių narių skolinimosi iš ES vidutiniai terminai skiriasi. Matoma tendencija, kad valstybių narių, kurių didelė skolinimosi dalis buvo labai ilgo arba ilgo grąžinimo termino, bendra sutaupyta išlaidų palūkanoms suma yra didesnė už vidutinio skirtumo ir vidutinio termino sandaugą. Taip yra dėl to,

kad skirtumas ir terminas paprastai yra teigiamai koreliuoja, t. y. ES SURE obligacijų pelningumo kreivės paprastai yra plokštesnės nei nacionalinių obligacijų pelningumo kreivės.
** Vengrijos obligacijų eurais pelningumo kreivės nėra. Vietoj jos buvo naudojama obligacijų nacionaline valiuta pelningumo kreivė.*

5 IŠIMTINIŲ APLINKYBIŲ, PATEISINANČIŲ SURE REGLAMENTO TAIKYMĄ, TĄSA

SURE reglamente taip pat reikalaujama, kad Komisija teiktų ataskaitas dėl to, ar vis dar esama išimtinių aplinkybių, pateisinančių priemonės SURE taikymą.[41]Rudenį vėl atsinaujinus infekcijai, išimtinės aplinkybės, dėl kurių reikėjo pradėti taikyti priemonę SURE ir ekstremaliosios situacijos užimtumo priemones, skirtas remti piliečius, išlieka. Nuo 2020 m. rudens Europoje vis kyla nauji COVID-19 protrūkiai, taip pat atsirado naujų užkrečiamesnių atmainų, ir dėl to teko gerokai sugriežtinti apribojimus. 2021 m. vasario 25 d. duomenimis, 14 dienų sergamumo rodiklis buvo 283 atvejai 100 000 ES / EEE gyventojų, ir tai yra mažiau nei pusė 2020 m. lapkričio mėn. nustatyto lygio, tačiau vis tiek gerokai daugiau nei praėjusią vasarą, kai apribojimai pirmą kartą buvo sušvelninti[42]. 2021 m. pradžioje daugelyje valstybių narių ligoninės ir intensyviosios terapijos skyriai veikė didžiausiu arba beveik didžiausiu pajėgumu.

Apribojimus vėl sugriežtinus, ekonomikos atsigavimas, užfiksuotas 2020 m. trečiąjį ketvirtį, sustojo. Nors dėl tikslingiau nustatytų apribojimų ir įmonių bei asmenų prisitaikymo prie apribojimų ekonominis poveikis nebuvo toks didelis kaip per pirmąją pandemijos bangą, ekonomikos atsigavimas vis tiek sustojo. 2020 m. trečiąjį ketvirtį realusis BVP ES padidėjo 11,5 proc., o ketvirtąjį ketvirtį jis sumažėjo 0,4 proc., palyginti su ankstesniu ketvirčiu. Atsižvelgiant į tai, kad visoje Europoje vis dar taikomos viruso plitimo valdymo priemonės, 2021 m. pirmąjį ketvirtį prognozuojamas tolesnis mažėjimas. 2021 m. vasario 11 d. paskelbtoje Komisijos žiemos prognozėje numatytas 3,7 proc. ES realiojo BVP augimas 2021 m. po precedento neturinčio 6,3 proc. sumažėjimo 2020 m.[43]. Todėl 2021 m. pabaigoje BVP lygis išliktų 2,8 procentinio punkto mažesnis už prieš krizę buvusį 2019 m. lygį.

Pramonė sparčiai atsigauna, tačiau paslaugų sektoriaus veikla yra silpna. 2020 m. ketvirtąjį ketvirtį ES pramonės gamyba dar labiau atsigavo ir beveik pasiekė prieš krizę buvusį lygį. Priešingai, vasarą visiškai atsigavusi mažmeninė prekyba rudenį vėl susilpnėjo, nes visoje ES buvo sugriežtinti apribojimai, o tam tikros paslaugos, pvz., turizmo, taip ir neatsigavo po pradinio sukrėtimo 2020 m. kovo mėn.

Naujausi apribojimai vėl daro didelį poveikį darbui imliems sektoriams, pvz., apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, pramogų ir turizmo. Sanitariniai apribojimai ir toliau daro didelį poveikį šiems darbui imliems sektoriams. Kad esama didelio poveikio, matyti ir iš nepatenkinto užimtumo poreikio, t. y. darbo rinkos sąstingio[44]. Be to, prognozuojama, kad nedarbo lygis 2021 m. didės, kai užimtumo parama nebebus teikiama ir žmonės galės aktyviai ieškoti darbo, nes ekonomika vėl atsivers[45].

[41] SURE reglamento 14 straipsnio 1 dalis.
[42] Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenys, https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/data-national-14-day-notification-rate-covid-19.
[43] Europos ekonominė prognozė. 2021 m. žiema (tarpinė), *European Economy Institutional Papers* N°144, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip144_en_1.pdf.
[44] Darbo rinkos sąstingis apibrėžiamas kaip bedarbių, ne visu pajėgumu ir ne visą darbo dieną dirbančių asmenų, darbo ieškančių asmenų, ne iš karto galinčių dirbti, ir asmenų, galinčių dirbti, bet neieškančių darbo, bendras skaičius, išreikštas visos darbo jėgos procentine dalimi. Daugiau informacijos galima rasti Europos Komisijos 2021 m. žiemos prognozėje.
[45] Pagal Europos Komisijos 2020 m. rudens prognozę.

Nors tikimasi, kad antrąjį ketvirtį veikla šiek tiek suaktyvės, o trečiąjį bus dar aktyvesnė, ekonominės perspektyvos neapibrėžtumas ir rizika tebėra dideli. Teigiama rizika daugiausia susijusi su galimybe, kad skiepijimo procesas lems spartesnį nei šiuo metu prognozuojamas viruso plitimo valdymo priemonių laisvinimą, taigi ir ankstesnį bei tvirtesnį atsigavimą. Ekonomikos augimui taip pat galėtų būti naudinga didelė, anksčiau užslopinta, paklausa, nes namų ūkių santaupos yra kaip niekad didelės, o finansavimo išlaidos – mažos, be to, yra vykdoma rėmimo politika. Padėtis gali būti ir blogesnė: dėl naujų atmainų arba lėto pasirengimo vakcinų naudojimui gali būti vėluojama atšaukti viruso plitimo valdymo priemones, taigi, tai darytų neigiamą poveikį pasitikėjimui ir dėl to būtų dar labiau taupoma atsargai bei atidėliojama priimti sprendimus dėl investicijų. Iš to matyti, kad būtina neatšaukti politikos paramos ekonomikai ir užimtumui, siekiant išvengti gilesnių randų Europos ekonominėje ir socialinėje struktūroje[46]. Atitinkamos politikos priemonės apima sutrumpinto darbo laiko tvarką, atitinkančią pagal SURE teikiamos paramos skyrimo reikalavimus, taip pat priemones, kuriomis skatinamas darbo vietų kūrimas ir profesinės veiklos keitimas, vadovaujantis Komisijos rekomendacija dėl veiksmingo aktyvaus užimtumo rėmimo[47].

Priemonė SURE parengta kaip *laikina* priemonė, ir jau paskirta daugiau kaip 90 proc. jos išteklių. Vykdant politiką, kuria siekiama žmones išlaikyti dabartinėse jų darbo vietose labiau, nei tai pateisinama atsižvelgiant į aplinkybes, ekonomikos atsigavimas iš tiesų gali būti stabdomas, o ne skatinamas. Jeigu 2021 m. ekstremaliosios situacijos etapas eis į pabaigą, gali prireikti kitų priemonių, visų pirma aktyvios darbo rinkos politikos, susijusių, pavyzdžiui, su įdarbinimo paskatomis ir parama verslui, įgūdžių tobulinimu ir perkvalifikavimo galimybėmis ir didesne užimtumo tarnybų parama.

6 ATASKAITŲ TEIKIMO PRIEVOLĖS PAGAL ES SURE SOCIALINIO POVEIKIO OBLIGACIJŲ PROGRAMĄ

Šiame skirsnyje pateikiama atitinkama informacija pagal ES SURE socialinio poveikio obligacijų programos (toliau – programa) 2.4 skirsnį. Tai, be kita ko, informacija apie SURE pajamų paskirstymą pagal paramą gaunančias valstybes nares ir pagal numatomas pagrindines tinkamų finansuoti socialinių išlaidų rūšis, taip pat poveikio vertinimas.

Priemonė SURE taip pat buvo ES įsipareigojimo užtikrinti tvarų finansavimą, skatinantį socialinio poveikio obligacijų rinkos plėtrą, dalis. 2020 m. spalio 7 d. Komisija paskelbė, kad visas SURE obligacijas išleis kaip socialinio poveikio obligacijas, ir patvirtino ES socialinio poveikio obligacijų programą. Socialinio poveikio obligacijomis investuotojams siūlomas turtas, kurio pajamos naudojamos teigiamiems socialiniams rezultatams skatinti.

[46] Komisijos komunikate Tarybai (COM(2021) 105) „Metai nuo COVID-19 protrūkio. Fiskalinės politikos atsakas“ nurodyta, kad „turėtų būti vengiama per anksti nutraukti fiskalinę paramą. Fiskalinė politika yra veiksminga priemonė, ypač neapibrėžtoje aplinkoje. Pavojai, kurių gali kilti dėl ankstyvo paramos nutraukimo, viršija pavojus, susijusius su pernelyg užsitęsusiu paramos priemonių taikymu“.

[47] https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23699&langId=en

Programa investuotojams suteikiama garantijų, kad ji atitinka Tarptautinės kapitalo rinkos asociacijos (ICMA) socialinio poveikio obligacijų principus[48]. Pastarieji nustatyti siekiant užtikrinti, kad pagal SURE gautos lėšos būtų naudojamos tikslinėms socialinės politikos priemonėms finansuoti. Programos 2.4 skirsnyje nustatytas įpareigojimas teikti informaciją apie tam tikrus elementus, siekiant užtikrinti skaidrumą šiuo atžvilgiu, visų pirma apie pagal SURE gautų lėšų paskirstymą ir poveikį.

Pirma, kalbant apie paskirstymą, pagal SURE gautas lėšas reikėtų pateikti suskirstytas pagal paramą gaunančias valstybes nares ir pagal numatomą pagrindinę tinkamų finansuoti socialinių išlaidų rūšį. Kiekvienai valstybei narei skirtų ir išmokėtų pajamų suskirstymas pateiktas šios ataskaitos II skirsnio ii punkte. 2021 m. vasario mėn. duomenimis, penkios valstybės narės gavo visą Tarybos joms skirtą sumą, dvi valstybės narės gavo apytikriai tris ketvirtadalius, o aštuonios – apie pusę sumos. III.1 skirsnyje visų paramą pagal SURE gaunančių valstybių narių sumos suskirstytos pagal tinkamų finansuoti išlaidų rūšį, t. y. atskirtos darbo rinkos priemonės ir su sveikata susijusios priemonės. Iš viso 94 mlrd. EUR, arba 95 proc., viešųjų išlaidų skirta darbo rinkos priemonėms. Išskyrus išmokų dar negavusias Bulgariją, Čekiją ir Airiją, ši dalis nesikeičia.

Antra, Komisija įsipareigojo remdamasi informacija, kurią paramą gaunančios valstybės narės kas šešis mėnesius turi pateikti apie numatomų viešųjų išlaidų panaudojimą, pranešti apie pagal SURE gautų lėšų poveikį. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, duomenys apie asmenų ir įmonių, kuriems taikoma finansuojama politika arba kurie yra pagal ją remiami, skaičių. Programoje pažymima, kad ši informacija priklausys nuo valstybių narių teikiamos informacijos kokybės ir išsamumo. Šios ataskaitos III.2 skirsnyje pateikti samdomųjų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų, kuriems taikoma ši priemonė, procentinės dalies įverčiai. Apskaičiuota, kad 2020 m. visose paramą gaunančiose valstybėse narėse pagal priemonę SURE suteikta parama ketvirtadaliui samdomųjų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų.

Priemonės SURE poveikis taip pat nagrinėjamas šios ataskaitos IV skirsnyje. Parodyta, kad 2020 m. nedarbas nedidėjo tiek, kiek buvo numatyta visose paramą gaunančiose valstybėse narėse, nors gamybos apimtis labai sumažėjo, ir iš to matyti, kad priemonė SURE padėjo užkirsti kelią darbo vietų praradimui. Tame skirsnyje taip pat aptartas kitas teigiamas SURE poveikis, įskaitant pasitikėjimo ES ekonomika didinimą, plataus užmojo sutrumpinto darbo laiko tvarkos skatinimą ir valstybių narių sutaupytas palūkanas.

Apskritai valstybėms narėms suteiktos ir išmokėtos SURE lėšos buvo skirtos viešosioms išlaidoms, susijusioms su sutrumpinto darbo laiko tvarka ir panašiomis priemonėmis, finansuoti. Taigi, jos buvo naudojamos socialinės politikos priemonėms finansuoti – toks ir yra socialinio poveikio obligacijų tikslas.

[48] https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Green-Bonds/June-2020/Social-Bond-PrinciplesJune-2020-090620.pdf.

1 priedas. Sutrumpinto darbo laiko tvarkos ir panašių priemonių apžvalga

A.1 lentelė. Sutrumpinto darbo laiko tvarka ir panašios priemonės pagal valstybes nares

Valstybė	**Sutrumpinto darbo laiko tvarka**				**Į sutrumpinto darbo laiko tvarką panašios sistemos** (teisės aktų datos, jeigu yra, remiantis SURE paramos prašymais)		
	Nauja arba esama tvarka	**Teisės akto data**	**Pavadinimas**	**Tvarkos rūšis**	**Savarankiškai dirbantiems asmenims**	**Darbo sąnaudų rėmimas**	**Darbuotojų apsauga**
BE	Esama tvarka, išplėsta arba iš dalies pakeista dėl COVID-19	2020 m. kovo 30 d.	*Chômage temporaire/tijdelijke werkloosheid*	Nuolatinė	2020 m. kovo 20, 23 d., balandžio 6, 7, 10 d., birželio 12 d., liepos 20 d.	2020 m. balandžio 23 d., gegužės 14 d., birželio 19 d.	2020 m. balandžio 7 d., gegužės 13 d.
BG	Nauja tvarka	2020 m. kovo 30 d. (pirminis aktas) ir liepos 2 d. (pratęsimas)	60–40 tvarka	Laikina	-	-	-
CY	Nauja tvarka	(data nežinoma)	Tvarka, pagal kurią remiamos bendrovės, kurių veikla visiškai sustabdyta, tvarka, pagal kurią remiamos bendrovės, kurių veikla iš dalies sustabdyta	Laikina	Taip (data nežinoma)	Taip (data nežinoma)	Taip (data nežinoma)
CZ	Nauja tvarka	2020 m. kovo 31 d.	Kovos su virusu programa. A ir B galimybės	Laikina	2020 m. kovo 19, 26, 31 d., balandžio 9 d., gegužės 4, 18 d.	2020 m. birželio 8 d.	-
EL	Nauja tvarka	2020 m. kovo 14 d.; 2020 m. birželio 14 d.	Sutrumpinto darbo laiko tvarka *Synergasia*; speciali išmoka samdomiesiems darbuotojams, kurių darbo	Laikina	2020 m. kovo 20 d.	2020 m. kovo 14 d.	-

Valstybė	Sutrumpinto darbo laiko tvarka				Į sutrumpinto darbo laiko tvarką panašios sistemos (teisės aktų datos, jeigu yra, remiantis SURE paramos prašymais)		
	Nauja arba esama tvarka	**Teisės akto data**	**Pavadinimas**	**Tvarkos rūšis**	**Savarankiškai dirbantiems asmenims**	**Darbo sąnaudų rėmimas**	**Darbuotojų apsauga**
			sutartys sustabdytos				
ES	Esama tvarka, išplėsta arba iš dalies pakeista dėl COVID-19	2020 m. kovo 17 d., gegužės 12 d., birželio 26 d.	*Expediente de Regulación Temporal de Empleo*	Nuolatinė	2020 m. kovo 17, kovo 31 d., birželio 26 d.	2020 m. kovo 12, 17 d., balandžio 21 d., gegužės 12 d., birželio 26 d.	
HR	Nauja tvarka	2020 m. kovo 30 d., pratęsimas patvirtintas 2020 m. antrą pusmetį	Subsidijos darbo vietoms išsaugoti COVID-19 paveiktuose sektoriuose; pagalba dėl sutrumpintų darbo valandų	Laikina	-	-	-
HU	Nauja tvarka (remiama ESF ir neatitinkanti SURE paramos skyrimo reikalavimų)	2020 m. balandžio 10 d., birželio 17 d.	Sutrumpinto darbo laiko tvarka	Laikina	Gegužės 13 d., birželio 22 d.	Kovo 18, 23 d.	Kovo 23 d.
IE	Esama tvarka	-	(Dalinė) darbo ieškančio asmens išmoka (*Jobseeker's benefit*)	Nuolatinė	-	*Temporary wage subsidy scheme*, 2020 m. kovo 26 d.	-
IT	Esama tvarka, išplėsta arba iš dalies pakeista dėl COVID-19	2020 m. kovo 17 d., 2020 m. gegužės 19 d. ir vėlesni	*Cassa integrazione guadagni*	Nuolatinė	2020 m. kovo 17 d., 2020 m. gegužės 19 d. ir vėlesni pratęsimai		
LT	Nauja tvarka	2020 m. kovo 19 d.	Subsidijos darbo užmokesčiui prastovos metu	Laikina	2020 m. kovo 19 d., 2020 m. rugpjūčio 1 d.	2020 m. gegužės 15 d.	
LV	Nauja tvarka	2020 m.	Kompensacija	Laikina	2020 m. kovo 31 d.	2020 m. kovo 21	

Valstybė	Sutrumpinto darbo laiko tvarka				Į sutrumpinto darbo laiko tvarką panašios sistemos (teisės aktų datos, jeigu yra, remiantis SURE paramos prašymais)		
	Nauja arba esama tvarka	**Teisės akto data**	**Pavadinimas**	**Tvarkos rūšis**	**Savarankiškai dirbantiems asmenims**	**Darbo sąnaudų rėmimas**	**Darbuotojų apsauga**
		kovo 26 d.	darbuotojams prastovos metu			d.	
MT	-	-	-	-	-	Laikinoji darbo užmokesčio subsidijų sistema, 2020 m. balandžio 13 d.	2020 m. kovo 25 d.
PL	Nauja tvarka	Kovo 2 d.	Subsidijos už sutrumpintą darbo laiką	Laikina	Kovo 2 d.	Kovo 2 d.	-
PT	Esama tvarka, (laikinai) išplėsta arba iš dalies pakeista dėl COVID-19	2020 m. kovo 26 d.	Parama darbo vietoms išlaikyti	Nuolatinė	2020 m. kovo 13 d., birželio 6 d.	2020 m. kovo 26 d., birželio 6 d., birželio 19 d., liepos 30 d., gruodžio 31 d.	2020 m. kovo 13 d., kovo 26 d., birželio 19 d., liepos 30 d., gruodžio 31 d.
RO	Nauja tvarka	2020 m. kovo 21 d., 2020 m. gegužės 29 d., 2020 m. rugpjūčio 7 d.	Technologinis nedarbas, lanksčios darbo sąlygos	Laikina	2020 m. kovo 18 d., 2020 m. rugpjūčio 7 d.	-	-
SI	Nauja tvarka	2020 m. kovo 28 d., 2020 m. gegužės 30 d.	Darbo užmokesčio kompensavimo ir darbo vietos išlaikymo sistema ir sutrumpinto darbo laiko tvarka	Laikina	2020 m. kovo 28 d.	2020 m. kovo 28 d.	-
SK	Esama tvarka, išplėsta arba iš dalies pakeista dėl COVID-19	(data nežinoma)	Sutrumpinto darbo laiko tvarka	Laikina	Taip (data nežinoma)	-	-